

**ПРОГРАМА ЗА ЕНЕРГИЙНА
ЕФЕКТИВНОСТ
НА ОБЩИНА ИСПЕРИХ
ЗА ПЕРИОДА
2017 - 2022 ГОДИНА**

Февруари, 2017 г.

СПИСЪК НА АБРЕВИАТУРИТЕ

ВИЕ	Възобновяеми източници на енергия
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
ЕС	Европейски съюз
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
ЗЕЕ	Закон за енергийна ефективност
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ЗУЕС	Закон за управление на етажната собственост
ЗУТ	Закон за устройство на територията
кв.км	Квадратни километри
КВт	Киловат
КВтч	Киловатчас
КЕП	Крайно енергийно потребление
ПЕЕ	Програми за енергийна ефективност
МСП	Малки и средни предприятия
НМ	Населени места
НСИ	Национален статистически институт
ОА	Общинска администрация
ПЧП	Публично-частно партньорство
РЗП	Разгъната застроена площ
MW	MegaWatt/ мегават
МВтч	Мегаватчас
GWh	Гигават часа

СЪДЪРЖАНИЕ

С цел разработване на ефективна и изпълнима Програмата за енергийна ефективност има следното съдържание:

1. ВЪВЕДЕНИЕ	4
2. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ	5
3. НОРМАТИВНА БАЗА	6
4. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ИСПЕРИХ	12
4.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	12
4.2. НАСЕЛЕНИЕ	16
4.3. СГРАДЕН ФОНД	23
4.4. ПРОМИШЛЕННОСТ	31
4.5. ИНФРАСТРУКТУРА	35
5. ПОЛИТИКА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ	37
6. СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНО ПОТРЕБЛЕНИЕ	38
7. ЦЕЛ И ОБХВАТ	39
8. ФИНАНСИРАНЕ, ИЗБОР НА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ	41
8.1. ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ	42
8.2. ДЕЙСТВАЩИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА	49
9. МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ	49
10. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	51
11. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО	52
12. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ	52
13. ОЦЕНКА НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ	57
14. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО	57
15. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	57

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Повишаването на енергийната ефективност е един от основните инструменти, които водят до постигането на заложените цели на държавната политика в областта на икономиката и енергетиката не само на национално ниво, но и на местно. Общините, като потребители на енергия, имат съществена роля в развитието на енергийната ефективност чрез изпълнението на заложените в плановете, програми и проекти енергоспестяващи мерки за намаляване на енергийната консумация.

Реализацията на общинските програми за енергийна ефективност води до:

- намаляване на зависимостта на общините от доставка на енергия и енергоносители;
- намаляване разходите за енергия и съответно повишаване на жизнения стандарт и качеството на живот;
- повишаване конкурентоспособността на местната икономика;
- откриване на иновативни производства и нови работни места;
- ограничаване на негативното въздействие върху околната среда и климата.

Енергийната ефективност означава извличане на максимална полза от всяка единица енергия чрез възпитаване на съответното енергийно поведение у потребителите и използване на модерни технологии за задоволяване на ежедневните енергийни потребности. Тя е най-ефективният начин за спестяване на енергия и намаляване на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух.

Енергийната ефективност може да се представи и като измерител за разумното използване на енергията, което представлява функция от повишаване на ефекта от дейностите, свързани с потребление на енергия, при същевременно намаляване на разходите за това без загубата на енергиен комфорт.

Енергийната ефективност, като елемент от политиката по устойчиво развитие, води до:

- намаляване разходите за горива и енергия;
- повишаване сигурността на снабдяването с енергия;
- подобряване на топлинния комфорт;
- намаляване емисиите на парникови газове;

Изготвянето на общински програми за енергийна ефективност е задължителна част от държавната политика по енергийна ефективност и налага участието на съответните регионални и местни структури. Общинските програми за енергийна ефективност целят да се намали нивото на енергопотребление в обектите – общинска собственост (сгради, инсталации, улично осветление и др.), като по този начин да се даде пример на населението и бизнеса с оглед генериране икономия на енергия в бита и индустрията.

Предвидените в настоящата програма мерки по енергийна ефективност имат за цел политиката по енергийна ефективност да се превърне в приоритетна на територията на Община Исперих, като по този начин се повишат икономическият растеж и жизненият стандарт на населението на Общината и се подпомогне опазването на околната среда.

Настоящата програма е структурирана съгласно Указанията на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) за разработване на плановете/програми за енергийна ефективност.

2. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ

Изготвянето на общинските програми за енергийна ефективност, както и на програмите за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници и биогорива, е един от приоритетите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода до

2020 г. Чрез устойчиви енергийни проекти и стратегии за изпълнението на тези програми, кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства – осигуряване качество на атмосферния въздух, намаляване изменението на климата и управление на ресурсите, във възможности за развитие на регионите и превръщането им в по-атрактивно място за инвестиции и създаване на нови работни места.

Като продължение на тази политика, Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност, въведена в българското законодателство с новия Закон за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 35 от 15.05.2015 г., в сила от 15.05.2015 г.), предвижда в т. 18 от преамбулната си част, че държавите-членки следва да насърчават общините и другите публични органи да приемат интегрирани и насочени към устойчиво развитие планове за енергийна ефективност с ясни цели.

Въвеждането на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност в българското законодателство със сега действащия Закон за енергийната ефективност (ЗЕЕ) на практика постави общините в Република България в ситуация, при която всяка една от тези общини следва да приеме нова, актуална програма за енергийна ефективност, съответстваща на изискванията на Директивата и на ЗЕЕ за:

- реализацията на дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност в съответствие с Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 – 2020 г., водещи до икономии на енергия не само в крайното, но и в първичното потребление на енергия;
- изпълнение на индивидуални цели за енергийни спестявания, като част от националната задължителна цел за енергийни спестявания на Република България до 2020 от страна на т.нар. „задължени лица – търговци с енергия“ при крайните клиенти на енергия, към които принадлежат и общините;
- въвеждане на допълнително изискване, освен енергийната ефективност на сградния фонд на общините, да се повиши и енергийната ефективност на уличното осветление (за общини с население над 20 000 души) .

По силата на чл. 12, ал. 1 – ал. 3 от ЗЕЕ държавната политика в областта на енергийната ефективност се изпълнява от всички държавни и местни органи, като за целта тези органи разработват и приемат програми по енергийна ефективност, съответстващи на целите, заложи в:

1. Националната стратегия по енергийна ефективност на Република България;
2. Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 -2020 г.;
3. Националния план за сгради с близко до нулево потребление на енергия, националния план за подобряване на енергийните характеристики на отопляваните и/или охлаждаемите сгради – държавна собственост, използвани от държавната администрация и
4. Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществен и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

Програмите по енергийна ефективност се разработват при отчитане на стратегическите цели и приоритети на регионалните планове за развитие на съответните райони, изготвени на основание чл. 4, ал. 3 от Закона за регионалното развитие, както и

въз основа на перспективите за устойчиво икономическо развитие на съответните райони за икономическо планиране.

По аргумент от чл. 12, ал. 4 от ЗЕЕ, средствата за изпълнение на програмите по енергийна ефективност се осигуряват в рамките на бюджетите на държавните органи и на общините.

3. НОРМАТИВНА БАЗА

Целите за повишаване на енергийната ефективност са конкретизирани в Енергийната стратегия на Република България до 2020 г. Основният стремеж е намаляване на енергийната интензивност на брутния вътрешен продукт с 50 % до 2020 г. спрямо базисната 2005 г.

Настоящата програма е изготвена в съответствие с новото европейско законодателство в областта на енергийната ефективност и е съобразена със:

Стратегия „Енергетика 2020” на Европейския съюз (Трети либерализационен пакет в енергетиката „Енергетика и климат“)

През 2007 г. Европейският съвет прие нови енергийни цели до 2020 г., т.нар. „триада 20-20-20” за повишаване на енергийната ефективност в крайното енергийно потребление с 20 %, увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно енергийно потребление с 20% и намаляване, в резултат на това, на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух с 20% спрямо базисната 1990 г. Тези цели са насочени към ефективното използване на ресурсите на Европа, като се направят важни промени в начина, по който в държавите-членки на Европейския съюз се произвежда и консумира енергия и се основават на постигнатото до този момент в областта на енергийната политика.

Директиви на Европейския съюз за енергийна ефективност

Европейското право в областта на енергийната ефективност включва седем директиви и девет регламента, които са транспонирани в българското законодателство в Закона за енергийната ефективност. Две от директивите са тясно свързани с енергийния мениджмънт в общините - *Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите* и *Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност*.

Директива 2010/31/ЕС на Европейският парламент и на Съвета от 19 май 2010 г. относно енергийните характеристики на сградите

Целта на Директивата е да се подобрят енергийните характеристики на сградите в рамките на държавите-членки на Европейския съюз, като се вземат предвид външните климатични и местни условия, както и изискванията за параметрите на вътрешния въздух при стриктно спазване на съотношението „разходи-ефективност“.

Директивата въвежда изискване за привеждане на съществуващия сграден фонд в държавите – членки до „сгради с близко до нулево потребление на енергия“. Това означава подобряване на енергийните характеристики на сградите до максимално възможния клас на енергопотребление по скалата на класовете за енергопотребление за съответната сграда, в зависимост от действащите технически правила и норми към датата на въвеждането ѝ в експлоатация, плюс задължителното условие за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници за задоволяване на енергийните потребности на обитателите на сградата.

Директивата въвежда и критерии по отношение на:

→ общата методологична рамка за изчисляване на цялостните енергийни характеристики на сгради и части от тях;

- прилагане на минимални изисквания по отношение на енергийните характеристики на нови и съществуващи сгради, сградни компоненти и външни ограждащи елементи на сградата, които подлежат на основен ремонт;
- енергийно сертифициране на сгради и части от тях.

Директива 2012/27/ЕС на Европейският парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност

Основната цел на тази Директива е да допринесе за постигане на целите на Европейския съюз за повишаване на енергийната ефективност в крайното енергийно потребление на държавите-членки до 31 декември 2020 г. с 20 % чрез:

- изготвяне на национална дългосрочна стратегия за саниране на обществените и частен сграден фонд;
- задължително реновиране на 3% годишно от пълната разгъната застроена площ (РЗП) на държавните сгради над 250 кв.м, а за общинските сгради това е пожелателно;
- въвеждане на схеми за задължения за енергийната ефективност, осигуряващи изпълнението на националната цел за енергийни спестявания от страна на т.нар. „задължени лица – търговци с енергия“, между които тази цел се разпределя като индивидуални цели за енергийни спестявания, подлежащи на изпълнение чрез:
 - ✓ сключване на договори за реализация на енергийно-ефективни услуги при крайните клиенти на енергия;
 - ✓ внасяне на парични средства от страна на търговците с енергия в специализирани фондове за енергийна ефективност;
 - ✓ прехвърляне на енергийни спестявания.
- насърчаване използването на т.нар. „ЕСКО модел“, представляващ финансова схема за насърчаване реализацията на енергоспестяващи мерки при крайните клиенти на енергия чрез реализацията на договори с гарантиран резултат;
- въвеждане на система за управление по енергийна ефективност (енергиен мениджмънт), включително енергийни обследвания, като част от прилагането на програмата по енергийна ефективност от публичните органи и органите на местната власт и местното самоуправление.

Пътна карта за енергетиката до 2050 г.

През декември 2011 г. Европейската комисия прие Пътна карта за енергетиката, която има за цел понижаване на въглеродните емисии до 2050 г., като същевременно се подобри конкурентоспособността на икономиката и сигурността на доставките на енергия за Европа. Ключов елемент за изпълнението на тази цел е реализацията на политиката по енергийна ефективност.

Енергийната стратегия на Република България до 2020 г.

Енергийната стратегия на Република България до 2020 г. отразява визията за развитие на сектор „Енергетика“ при отчитане на европейската визия в тази област, както и на политиките по енергийна ефективност и оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Стратегия „Европа 2020“

Тя залага на три основни приоритета:

- 1) интелигентен растеж - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;

2) устойчив растеж - насърчаване развитието на екологична и конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;

3) приобщаващ растеж - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване, както и нейните пет основни цели:

- заетост за 75% от населението на възраст 20-64 години;
- инвестиции в научно изследователската и развойна дейност в размер 3% от брутния вътрешен продукт на Европейския съюз;
- постигане на целите „20/20/20“ по отношение на енергетиката и климата;
- съкращаване на емисиите въглероден диоксид с 20% в сравнение с нивата от 1990 г.;
- увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия с до 20% и намаляване в резултат на това на консумацията на енергия, произведена по конвенционален способ с 20%.

Закон за енергийната ефективност

Въвеждането в българското законодателство на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност със сега действащия ЗЕЕ поставя редица предизвикателства пред т. нар. „задължени лица – търговци с енергия“, както и **пред общините в качеството им на крайни клиенти на енергия.**

Съгласно чл. 14 от ЗЕЕ, за подпомагане изпълнението на националната цел за енергийна ефективност се въвежда схема за задължения за енергийни спестявания, която да осигури постигането на обща кумулативна цел за спестена енергия при крайното потребление на енергия до 31 декември 2020 г.

Общата кумулативна цел за енергийни спестявания обхваща периода 2014-2020 г. и се определя като натрупване на нови енергийни спестявания от минимум 1,5 на сто годишно от средната годишна стойност на общото количество на продажбите на енергия на крайните клиенти на територията на страната през 2010, 2011 и 2012 г., с изключение на количеството на продажбите на енергия, използвани в транспортния сектор, под код "B_101900" по статистиката на Евростат.

Общата кумулативна цел се разпределя като индивидуални цели за енергийни спестявания между следните задължени лица:

1) крайни снабдители, доставчици от последна инстанция, търговци с издадена лицензия за дейността "търговия с електрическа енергия", които продават електрическа енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;

2) топлопреносни предприятия и доставчици на топлинна енергия, които продават топлинна енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;

3) крайните снабдители и търговци с природен газ, които продават на крайни клиенти повече от 1 млн. кубически метра годишно;

4) търговци с течни горива, които продават на крайни клиенти повече от 6,5 хил. тона течни горива годишно, с изключение на горивата за транспортни цели;

5) търговци с твърди горива, които продават на крайни клиенти повече от 13 хил. тона твърди горива годишно.

При определяне на общата кумулативна цел могат да се използват следните стойности за изчисление на енергийни спестявания в размер:

1. по 1 на сто годишно за 2014 и 2015 г.;
2. по 1,25 на сто годишно за 2016 и 2017 г.;

3. по 1,50 на сто годишно за 2018, 2019 и 2020 г.

Съгласно чл. 21 от ЗЕЕ, при изпълнение на индивидуалните цели за енергийни спестявания задължените лица по чл. 14, ал. 4 (търговци с енергия) могат да:

1. предлагат енергийноефективни услуги на конкурентни цени чрез доставчик на енергийноефективни услуги, и/или

2. правят вноски във Фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници" или в други финансови посредници за финансиране на дейности и мерки за енергийна ефективност в размер на инвестициите, необходими за изпълнение на мерки за постигане на индивидуалните им цели, определени съгласно методиката по чл. 7, ал. 1, т. 11, и/или

3. сключват споразумения с доставчици на енергийноефективни услуги или други незадължени страни за прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания.

Предоставяне на енергийноефективни услуги на конкурентни цени при крайните клиенти:

Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийноефективните услуги имат за цел комбиниране доставката на енергия с енергоефективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийноефективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, сключени с крайни клиенти и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в наредбата по чл. 18, ал. 2 – Наредба № Е-РД-04-3/ 04.05.2016 г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

Когато в обхвата на енергийноефективните услуги се включва изпълнението на дейности по обследване за енергийна ефективност на сгради или обследване за енергийна ефективност на промишлени системи, задължените лица:

1. изпълняват сами дейностите, в случай, че отговарят на изискванията за обследване за енергийна ефективност на сгради по чл. 43, ал. 1 или 2 или за обследване за енергийна ефективност на промишлени системи по чл. 59, ал. 1;

2. възлагат изпълнението на дейностите на лица, които отговарят на изискванията за обследване за енергийна ефективност на сгради по чл. 43, ал. 1 или 2, или за обследване за енергийна ефективност на промишлени системи по чл. 59, ал. 1.

Внасяне на парични средства във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници” или в други финансови посредници:

Ключов момент от цитираната по-горе разпоредба на чл. 21 от ЗЕЕ е алтернативната възможност за задължените лица – търговци с енергия да внасят парични средства във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници” или в други финансови посредници. В тази връзка чл. 7, ал. 1, т. 11 от ЗЕЕ предвижда, че министърът на енергетиката утвърждава методика за оценка на размера на вноските от задължените по чл. 14, ал. 4 от ЗЕЕ лица във Фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници" и в други финансови посредници, необходими за постигане на индивидуалните им цели по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие.

Към настоящия момент няма данни горепосочената методика да е разработена и утвърдена.

✚ Прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания от задължени лица, които са в изпълнение на целите си или от незадължени лица:

Съгласно чл. 75 от ЗЕЕ, удостоверенията за енергийни спестявания могат да се прехвърлят от:

1. задължено към друго задължено лице по чл. 14, ал. 4, когато първото задължено лице е в изпълнение на определената му индивидуална цел за енергийни спестявания;
2. незадължено лице към задължено лице по чл. 14, ал. 4.

Водещото за удостоверенията за енергийни спестявания е, че те обективират реализирана икономия на енергия в резултат на вложена инвестиция за изпълнението на мерки по енергийна ефективност. Тоест основното при прехвърлянето са не самите удостоверения, а икономията на енергия, за която те се отнасят.

Управление потреблението на енергия:

Законът за енергийната ефективност предвижда и още една съществена дейност – **управление потреблението на енергия.**

Съгласно чл. 63, ал. 1 от ЗЕЕ, задължените по чл. 14, ал. 4 лица, собствениците на сгради по чл. 38, ал. 1, по отношение на които може да бъде извършено обследване за енергийна ефективност или сертифициране, собствениците на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление са длъжни да извършват управление на енергийната ефективност.

Списъкът от дейности, посредством които се осъществява управлението на енергийната ефективност се съдържа в чл. 63, ал. 2 от ЗЕЕ и включва:

1. организиране на изпълнението на програмите за енергийна ефективност на държавните и местните органи, както и на други мерки, които водят до изпълнението на индивидуалните цели за енергийни спестявания;
2. поддържане на бази данни за месечното производство/потребление по видове енергии и потребители, включително дати, цени, количество и качество на доставените/продадените енергии и горива;
3. ежегодно изготвяне на анализи на енергийното потребление;
4. оценка на изпълнението на поставените им индивидуални цели за енергийни спестявания.

Закон за енергетиката

Със Закона за енергетиката на кметовете на общини се възлагат следните задължения:

- да изискват от енергийните предприятия на територията на общината прогнози за развитието на потреблението на електрическа и топлинна енергия и природен газ, програми и планове за електроснабдяване, топлоснабдяване и газоснабдяване;
- да осигуряват изграждането, експлоатацията, поддържането и развитието на мрежите и съоръженията за външно осветление на територията на общината за имоти – общинска собственост;
- да предвиждат в общите и подробните устройствени планове благоустройствени работи, необходими за изпълнението на инвестиционните програми на енергийните предприятия за развитие на мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура.

Закон за устройство на територията

Едно от основните изисквания на Закона за устройство на територията (ЗУТ) е т.нар. „шесто изискване към строежите“ – изискването за енергийна ефективност (вж. чл. 169, ал. 1, т. 6 от ЗУТ), въведено в ЗУТ през 2005 г. С въвеждането на това изискване дейностите, свързани с реализация на инвестиционни намерения в областта на строежите, в това число и дейностите по изпълнение на енергоспестяващи мерки, бяха поставени на съвършено нова основа.

Национални стратегически документи, планове и програми

- Протокол от Киото към Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата;
- Енергийна стратегия на Република България ;
- Първи национален план за действие по енергийна ефективност 2008 - 2010 г.;
- Втори национален план за действие по енергийна ефективност 2011 - 2013 г.;
- Национален план за действие по енергийна ефективност 2014 - 2020 г.;
- Годишен отчет за изпълнението на Национални план за действие по енергийна ефективност за периода от 2014 – 2020 г. ;
- Национален план за действие по промените в климата;
- Стратегия за финансиране изолациите на сгради за постигане на енергийна ефективност и
- План – програма за нейното изпълнение;
- Национална програма за развитие „България 2020“;
- Общински план за развитие на Община Исперих за периода 2014-2020 г.

Подзаконови нормативни актове в областта на енергийната ефективност

- НАРЕДБА № РД-16-347 ОТ 02.04.2009 г. за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договор с гарантиран резултат , водещи до енергийни спестявания в сгради – държавна и/или общинска собственост;
- НАРЕДБА № РД-16-932 ОТ 23.10.2009 г. за условията и реда за извършване на проверка на водогрейни котли и на климатични инсталация по чл.27,ал.1 и чл.28, ал.1 от Закона за енергийната ефективност и за създаване , поддържане и ползване на базата данни за тях;
- НАРЕДБА № Е-РД-16-647 от 15.12.2015 г. за определяне на съдържанието, структурата, условията и реда за набиране и предоставяне на информация.
- НАРЕДБА № Е-РД-04-1 от 22.01.2016 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради;
- НАРЕДБА № Е-РД-04-2 от 22.01.2016 г. за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите;
- НАРЕДБА № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им;
- НАРЕДБА № Е-РД-04-05 от 08.09.2016 г. за определяне на показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, както и за определяне на условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност и изготвяне на оценка на енергийни спестявания;
- НАРЕДБА за методиките за определянето на националната цел за енергийна ефективност и за определянето на общата кумулативна цел, въвеждането на схема за задължения за енергийни спестявания и разпределянето на индивидуалните цели за

енергийни спестявания между задължените лица (приета с Постановление на Министерския съвет № 240 от 15.09.2016 г., обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2016 г., в сила от 27.09.2016 г.).

→ Всички действащи нормативни документи.

4. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ИСПЕРИХ

4.1 ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ

Община Исперих е разположена в Лудогорието, което е част от Дунавската равнина. Общината се намира в Разградска област, в Северен централен район за планиране. Тя е втората по големина община в Разградска област с площ от 402 кв. км. Територията заема 15,3 % от площта на областта, и в нея живеят над 18 % от цялото население на областта. Състои се от 23 населени места, от които 22 села и град Исперих. Най-отдалеченото населено място (с. Духовец) се намира на 18 км. от град Исперих. Около 60% от населението на селата може да достигне град Исперих за не повече от до 10 минути с автомобилен транспорт.

Център на общината е гр. Исперих, отдалечен на 37 km североизточно от гр.Разград, на 72 km югозападно от гр. Силистра и река Дунав, и на 150 km северозападно от гр.Варна и Северното Черноморие. Община Исперих в административно-териториално отношение граничи с областния център гр. Разград, общините Самуил и Завет от Разградска област и общините Дулово и Главиница от Силистренска област.

РЕЛЕФ

Общината заема част от южните склонове на Лудогорското плато. Релефът е равнинно- хълмист, със средна надморска височина 250-300 метра. На територията на община Исперих се намира най-големият карстов извор в тази част на страната. Дълголетните карстови процеси са довели до създаването на характерен и уникален за района комплекс от карстови форми - пещери, понори, скални ниши, цепнатини, дупки и др., представляващи интерес за палеонтолози, спелеолози и археолози, както и за развитието на специфични форми на туристическа дейност.

КЛИМАТ

Европейско-континенталната климатична област обхваща Северна и Средна България (без Черноморието), заедно с прилежащите им планини. Тя е в най-тясна връзка с източноевропейските райони и същевременно е отдалечена от Средиземно море и не се чувства осезателно смекчаващото климатично влияние на последното. Поради това климатът в тази област носи типичните белези на източноевропейския климат: сравнително студена за съответната географска ширина зима и относително горещо лято, като средната годишна амплитуда на температурата е предимно между 23 и 24°, а на места достига до 25°. Максимумът на валежите е през лятото, а минимумът през зимата, като амплитудата в годишния ход на валежите (разликата между лятната и зимната им сума) достига до 15-25% от годишната им сума. Главно по направление север - юг в европейско континенталната област се забелязват редица изменения в климатичните условия. Това обуславя разделянето и на две подобласти: умерено континентална и преходно континентална. Умерено-континентална климатична подобласт обхваща Северна България и западната част на Средна България, т.е. общо взето, северната половина на частта от европейско континенталната климатична област, която влиза в пределите на нашата страна. В тази климатична подобласт континенталният характер на климата е най-добре изразен. Зимата тук е най-студена в сравнение с всички останали низини в страната, а лятото е горещо поради преобладаването на субтропични въздушни маси от по-южните географски ширини или формирани на място под въздействие на силното лятно слънце. В климатично отношение района на Общината попада в умерено-континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична област и се характеризира с горещо лято и студена зима. Валежите са по-ниски от средните за страната, но са по-обилни в сравнение с останалите области в Лудогорието. Годишният ход на валежите в този район има подчертано континентален характер. Максимумът е през юни, а минимумът - през февруари. Валежите от сняг са в периода ноември – април. Средното месечно и сезонно разпределение на валежите е както следва: зима -131 л. кв. м, пролет -165 л. кв. м, лято - 227 л. кв. м и есен - 133 л. кв. м. Най-студените месеци през годината са януари и февруари. Средната годишна температура е 10,3°C. Минималните температури през зимата в някои случаи падат до -25°C. Не са изключения и резките понижения на температурите през пролетта и есента. Като най-топли се очертават месеците юли и август. Типичен пролетен месец е април, а типичен есенен - октомври. За добре изразения континентален характер на климата в района на община Исперих свидетелстват средните месечни температури за януари /-2°C/ и за юли /24°C/, валежният режим /февруарски минимум и юнски максимум/ и сравнително продължителното задържане на снежната покривка /над 3 месеца/.

ВОДИ

Водоизточниците в общината са общо 57 броя, като от тях използваемите за питейни цели са 34 броя. Останалите са кладенци с дълбочина между 15 и 19 метра, които притежават бистра, но с лош вкус вода. Максималният дебит на използваните източници е 568 л/сек. Степента на задоволеност с вода на населените места в общината е сравнително добра. Няма достатъчно водни ресурси за промишлени нужди и поливане. Водата в Община Исперих сега е изобилна, понеже се доставя от големи каптирани извори при заличеното с. Сборяново (Демир Баба Текке) и долината на север от него - главно р. Крапинец, която според археолозите в периода IV-III в. пр.н.е. е била плавателна и е достигала до р. Дунав. Най-голямата група кладенци се намирала на юг от града, над сегашната гара Исперих, дълбочината им е 19 м. и имат бистра вода. Съществува каптиране на извора при с. Драгомъж, откъдето се водоснабдява гр. Исперих и с. Яким

Груево. На територията на общината съществуват множество малки водоеми, които са богати на риба.

ПОЧВИ

Почвите в Лудогорието са силно повлияни от особеностите на скалната основа и от характера на релефа, климата и растителността. Във връзка с льосовата и льосовидната основа, сравнително сухия климат и наличието на сухолюбива лесостепна растителност от север към юг е разпространението на карбонатните, типичните и излужените черноземи / оподзолените / черноземи, които заемат 39% от обработваемата земя. Сивите и тъмносиви горски почви /61% / са образувани върху слюдести шисти, карбонатни пясъчници и др., под влияние на влаголюбива букова растителност, която постепенно е била унищожена и заменена с по-сухолюбива растителност. Поради изсичането на горите и интензивните ерозионни процеси, сивите горски почви се характеризират с маломощен хумусно-елувиален хоризонт, който варира от 5 до 30 см., като средно не надвишава 20 см. дълбочина. Сивите и тъмносиви горски почви имат добра структура, пропускат въздуха и задържат влагата и бързо се затоплят през пролетта. Почвено-климатичната характеристика на общината създава възможност за отглеждането на всички култури, характерни за умерения климат и най-вече за развитието на зърнопроизводството и техническите култури. Освен изброените култури, почвено климатичните условия в района на Община Исперих са подходящи за ягодоплодни и овощни насаждения. Традиционни селскостопански производства са: отглеждането и добиването на територията на община Исперих са се оформили следните почвени различия: чернозем-смолници, слабо и силно излужени, глинести и тежко пясъчливо-глинести; чернозем-смолници, силно излужени, слабо до средно оподзолени, еродирани; канелено-горски почви, слабо и средно излужени; канелено-горски почви, силно излужени до слабо оподзолени, средно и леко пясъчливо-глинести; алувиално-светли и алувиално-ливадни светли, глинесто-пясъчливи почви; делувиални почви, леко пясъчливо-глинести.

РАСТИТЕЛНОСТ

Горите, които съставляват 20% от територията на община Исперих са едно от големите ѝ богатства. Общата залесена площ възлиза на 10 912,7 ха, а общият дървесен запас се оценява на 1 028 475 куб. м. Средногодишният добив на дървесина възлиза на 37 000 куб. м. Средногодишното залесяване възлиза на 900 дка. То се прави главно с местни, устойчиви широколистни видове - цер, дъб, сребриста липа, ясен, явор, дива череша и др. Залесяването включва и някои чужди видове, които са успешно аклиматизирани у нас каквито са: червен американски дъб, унгарска акация и различни клонове хибридни тополи. Растителното разнообразие в горския фонд на община Исперих включва над 40 дървесни видове, в т.ч. 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 бр. тревни растителни видове.

На територията на община Исперих са съхранени вековни дървета. Най-старите сред тях са 5 зимни дъба на възраст над 800 години, които се намират в землището на град Исперих. Най-многобройни са летните дъбове - 32. Наличието им е доказателство за това, че в миналото тези територии са били покрити с обширни широколистни дъбови гори. Сред защитените дървета се срещат видовете зимен дъб, благун, полски бряст и бяла черница. В горите на Исперих се срещат различни видове едър и дребен дивеч. За едрият дивеч това са благороден елен, сърна, дива свиня, за дребния дивеч най-характерните видове са див заек, фазан, яребица и дива патица. През различните сезони се срещат и пролетни видове, каквито са пьдпъдъкът. От хищниците се срещат лисица, чакал, вълк и дива коза. През последните години данните от провежданите таксации показват трайно

намаляване на едрия дивеч. Това се дължи на нарастващото браконьерство, което е основният проблем на фауната. На територията на общината се намират и ловните резервати: "Воден", "Ири Хисар", "Паламара" както и природната забележителност "Божурите", разположена до село Печеница и историческо-археологически резерват "Сборяново". Седиментните скали, които се разкриват са от етажите на долната креда хотрив и барем. Скалните формации по долината на реката образуват типични скални венци и скални корнизи. Дълголетните карстови процеси са предизвикали проявлението на един твърде характерен и уникален за района комплекс от карстови форми като пещери, скални ниши, дупки и др. В района са регистрирани 14 пещери. Кватернетната покривка е представена от характерното плейоценско лъсово навяване, което заедно с лежащите под него седиментни варовикови маси дренира повърхностно течащите води и обуславя безводието в Западното лудогорско плато. Своеобразието от характерни земеповърхностни форми, специфична геоложка структура и динамика на хидроложкия режим са създали условия за формирането на интересен и уникален генофонд.

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Защитена местност „Божурите“ (Код в регистъра: 405);

Площ: 3.16 хектара;

Местоположение: Област Разград, Община Исперих, Населено място с. Подайва;

Документи за обявяване: Заповед No РД-534 от 25.09.1978 г., бр. 86/1978 на Държавен вестник. Прекатегоризация със Заповед No.РД-1199 от 24.09.2003 г., бр. 91/2003 на Държавен вестник. Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-557 от 12.07.2007 г., бр. 68/2007 на Държавен вестник. Цели на обявяване: Опазване на естествено находище на червен божур (*Raeonia peregrina* Mill.). Плътноста на популацията е съвсем ниска, но е относително стабилна. Растението е разпространено предимно поединично и расте на отделни стръкове. В това местообитание липсва горски масив и това обуславя ниската му плътност. Находище на червен божур (Код в регистъра: 418) Категория: Защитена местност, Площ: 4.67 хектара Местоположение: Област: Разград, Община: Исперих, Населено място: с. Печеница; Документи за обявяване: Заповед No.РД-534 от 25.09.1978 г., бр. 86/1978 на Държавен вестник. Прекатегоризация със Заповед No.РД-1199 от 24.09.2003 г., бр. 91/2003 на Държавен вестник. Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-557 от 12.07.2007 г., бр. 68/2007 на Държавен вестник Цели на обявяване: Опазване на естествено находище на червен божур (*Raeonia peregrina*); През последните пет години не са установени значителни промени в плътността на популацията – тя е между 6 и 8 екземпляра на квадратен метър. Режим на дейности и за двете защитени местности: 1. Забранява се кастренето и повреждането на дърветата; 2. Забранява се късането или изкореняването на растенията; 3. Забранява се пашата на домашни животни; 4. Забранява се преследването на диви животни и вземане на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата; 5. Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които поврежда или изменя, както естественият облик на местността, така и на водния и режим; 6. Забранява се всякакво строителство, освен в случаите когато такова е предвидено в устройствения проект на защитената територия.

Защитена зона „Лудогорие1“ (Код в регистъра: BG0002062);

Категория: 33 по Директивата за птиците и по Директивата за местообитанията. Обявена със Заповед No РД- 837 от 17.11.2008 г., бр. 11/2009 на Държавен вестник; Площ: 91389.06 хектара общо, което включва и територии от съседни общини. На територията на Община Исперих обхваща следните населени места: гр. Исперих, с. Вазово, с. Голям

Поровец, с. Драгомъж, с. Йонково, с. Лудогорци, с. Малък Поровец, с. Райнино, с. Свещари, с. Старо селище.

4.2 НАСЕЛЕНИЕ

Населението на Община Исперих към 2011 година наброява 22,692 жители, в т.ч. гр. Исперих 8,973 жители. Най-големите села са Подайва с 1,613 жители и Китанчево с 1,464. Най-малкото село пък е Конево с 95 жители.

Население и основни демографски характеристики.

В град Исперих живеят 8973 жители от общото население на общината, а в останалите населени места на територията и – 13719 души. (Таблица 4)

По признака пол структурата на населението на община Исперих е сравнително балансирана. Мъжете са със 186 по-малко от жените и съставляват 49% от населението.

Таблица 4: Население в община Исперих по местоживееене и пол

	Общо	Юридическо семейно положение			
		Неженен/н еомъжена	женен/о мъжена	вдовец/ вдовица	разведен/ разведена
Исперих	22692	8685	10689	2326	992
0 - 14	3426	3426	-	-	-
15 - 19	1533	1503	28	-	-
20 - 24	1314	1076	226	-	10
25 - 29	1451	866	560	3	22
30 - 34	1538	610	856	9	63
35 - 39	1635	442	1064	7	122
40 - 44	1710	272	1251	33	154
45 - 49	1628	167	1239	66	156
50 - 54	1573	117	1222	91	143
55 - 59	1569	78	1179	181	131
60 - 64	1577	62	1120	297	98
65 - 69	1424	29	943	401	51
70 - 74	921	20	495	389	17
75 - 79	760	11	348	385	16
80 - 84	412	4	117	285	6
85+	221	-	41	177	-
В градовете	8973	3506	4092	868	507
0 - 14	1362	1362	-	-	-
15 - 19	586	581	4	-	-
20 - 24	482	435	45	-	-
25 - 29	538	363	167	-	6
30 - 34	617	259	326	-	31
35 - 39	703	202	431	3	67
40 - 44	710	122	499	16	73
45-49	649	59	499	20	71
50-54	659	48	495	38	78
55-59	634	26	479	59	70
60-64	648	28	438	127	55
65-69	502	10	342	121	29
70-74	329	5	171	142	11
75-79	293	4	126	152	11
80-84	176	-	53	119	-
85+	85	-	17	68	-
В селата	13719	5179	6597	1458	485
0 - 14	2064	2064	-	-	-
15 - 19	947	922	24	-	-
20 - 24	832	641	181	-	8
25 - 29	913	503	393	-	16
30 - 34	921	351	530	8	32
35 - 39	932	240	633	4	55
40 - 44	1000	150	752	17	81
45-49	979	108	740	46	85
50-54	914	69	727	53	65
55-59	935	52	700	122	61
60-64	929	34	682	170	43
65-69	922	19	601	280	22
70-74	592	15	324	247	6
75-79	467	7	222	233	5
80-84	236	-	64	166	4
85+	136	-	24	109	-

Източник: НСИ

Лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години са 36% от населението на Исперих. (Таблица 6 и Фиг. 3)

Фиг. 4: Население по пол и възраст в община Исперих

Възраст	Общо			В градовете			В селата		
	общо	Мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	Мъже	жени
0-4	1078	564	514	409	211	198	669	353	316
5-9	1140	614	526	448	240	208	692	374	318
10-14	1208	612	596	505	250	255	703	362	341
15-19	1533	828	705	586	318	268	947	510	437
20-24	1314	681	633	482	255	227	832	426	406
25-29	1451	753	698	538	263	275	913	490	423
30-34	1538	776	762	617	298	319	921	478	443
35-39	1635	844	791	703	344	359	932	500	432
40-44	1710	931	779	710	392	318	1000	539	461
45-49	1628	841	787	649	315	334	979	526	453
50-54	1573	814	759	659	324	335	914	490	424
55-59	1569	781	788	634	306	328	935	475	460
60-64	1577	711	866	648	302	346	929	409	520
65-69	1424	610	814	502	220	282	922	390	532
70-74	921	380	541	329	135	194	592	245	347
75-79	760	314	446	293	111	182	467	203	264
80-84	412	161	251	176	68	108	236	93	143
85+	221	71	150	85	27	58	136	44	92
Общо	22692	11286	11406	8973	4379	4594	13719	6907	6812

Източник: Национален статистически институт

Таблица 6: Население по етнос в община Исперих 2001 и 2011 г. (брой)

Тип населено място	Българска		Турска		Ромска		Друга/непоказана		Общо	
	П'2011	П'2001	П'2011	П'2001	П'2011	П'2001	П'2011	П'2001	П'2011	П'2001
<i>Разпределение по редове - %</i>										
Общо	27,2	29,9	63,0	59,5	9,0	8,7	0,9	1,9	100,0	100,0
В град	57,3	60,6	34,4	29,2	7,3	8,0	1,0	2,3	100,0	100,0
В село	7,9	9,9	81,3	79,3	10,0	9,2	0,8	1,6	100,0	100,0
<i>Разпределение по колони - %</i>										
Общо	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
В град	82,1	80,1	21,2	19,4	31,9	36,0	44,1	47,8	38,9	39,5
В село	17,8	19,9	78,8	80,6	68,1	64,0	55,9	52,2	61,1	60,5

	Българска група		Турска група		Ромска група	
	% от населението	% от групата	% от населението	% от групата	% от населението	% от групата
ИСПЕРИХ	27%	100%	63%	100%	9%	100%
гр. Исперих	57%	82%	34%	21%	7%	32%
Села общо	8%	18%	81%	79%	10%	68%
с. Белинци	1%	0%	99%	4%		
с. Бърдоква	4%	0%	67%	2%	29%	5%
с. Вазово	3%	0%	61%	4%	35%	17%

	Българска група		Турска група		Ромска група	
	% от населението	% от групата	% от населението	% от групата	% от населението	% от групата
с. Голям Поровец	16%	2%	82%	4%		
с. Делчево			99%	3%	1%	0%
с. Драгомъж	2%	0%	36%	1%	61%	11%
с. Духовец			100%	4%		
с. Йонково	6%	1%	93%	5%		
с. Китанчево	2%	0%	74%	7%	23%	15%
с. Конево	99%	2%				
с. Къпиновци			96%	2%	4%	0%
с. Лудогорци	7%	1%	90%	5%	2%	1%
с. Лъвино	10%	2%	72%	5%	17%	9%
с. Малко Йонково	1%	0%	96%	3%	3%	1%
с. Малък Поровец	38%	2%	62%	1%		
с. Печеница			96%	2%	4%	1%
с. Подайва	2%	0%	85%	9%	12%	9%
с. Райнино	58%	4%	39%	1%		
с. Свещари	23%	3%	77%	4%		
с. Средоселци			100%	2%		
с. Старо Селище	4%	0%	94%	2%		
с. Тодорово	1%	0%	98%	6%	1%	0%
с. Яким Груево	1.3%	0.1%	95.8%	2.3%	2.9%	0.5%

Икономически активните лица в община Исперих са 19 266 души от населението на 15 и повече навършени години по данни от последното преброяване. От икономически активните заети са 7 236 лица, останалите са безработни, които активно търсят работа. Пенсионерите в община Исперих са 5567 души от населението.

Възраст	Общо	Икономически активни			Икономически неактивни				
		Общо	заети	Безработни	Общо	Учащи	Пенсионери	Лица, заети само с домашни или семейни задължения	други
Общо	19266	9178	7236	1942	10088	1283	5567	1844	1394
15 - 19	1533	185	61	124	1348	1076	18	117	137
20 - 24	1314	682	432	250	632	183	21	240	188
25 - 29	1451	999	732	267	452	19	32	228	173
30 - 34	1538	1100	872	228	438	-	31	253	152
35 - 39	1635	1250	1034	216	385	-	43	188	152
40 - 44	1710	1305	1109	196	405	-	73	189	143
45 - 49	1628	1188	957	231	440	-	105	190	144
50 - 54	1573	1092	901	191	481	-	173	179	129
55 - 59	1569	926	752	174	643	-	353	183	107
60 - 64	1577	386	324	62	1191	-	1060	69	62
65+	3738	65	62	3	3673	-	3658	8	7
Мъже	9496	5128	4049	1079	4368	710	2252	350	1056
15 - 19	828	92	32	60	736	611	12	25	88
20 - 24	681	396	256	140	285	87	15	41	142
25 - 29	753	552	394	158	201	10	25	29	137
30 - 34	776	596	481	115	180	-	13	45	121
35 - 39	844	671	554	117	173	-	22	25	125
40 - 44	931	744	631	113	187	-	37	40	110
45 - 49	841	642	512	130	199	-	50	44	105
50 - 54	814	604	502	102	210	-	81	32	97
55 - 59	781	503	401	102	278	-	153	42	83
60 - 64	711	277	238	39	434	-	367	23	44
65+	1536	51	48	3	1485	-	1477	4	4
Жени	9770	4050	3187	863	5720	573	3315	1494	338
15 - 19	705	93	29	64	612	465	6	92	49
20 - 24	633	286	176	110	347	96	6	199	46
25 - 29	698	447	338	109	251	9	7	199	36
30 - 34	762	504	391	113	258	-	18	208	31
35 - 39	791	579	480	99	212	-	21	163	27
40 - 44	779	561	478	83	218	-	36	149	33
45 - 49	787	546	445	101	241	-	55	146	39
50 - 54	759	488	399	89	271	-	92	147	32
55 - 59	788	423	351	72	365	-	200	141	24
60 - 64	866	109	86	23	757	-	693	46	18
65+	2202	14	14	-	2188	-	2181	4	3

Източник: Национален статистически институт

Показатели	Мерна единица	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Сключени бракове	Брой	74	71	66
Бракоразводи	Брой	35	25	51
Живородени	Брой	203	186	196
мъже	Брой	112	93	104
жени	Брой	91	93	92
Умрели	Брой	320	285	338
мъже	Брой	166	156	177
жени	Брой	154	129	161
Умрели деца под 1 година	Брой	3	2	8
момчета	Брой	3	1	6
момичета	Брой	-	1	2
Естесвен прираст	Брой	-117	-99	-142
мъже	Брой	-54	-63	-73
жени	Брой	-63	-36	-69
Възrastови съотношения				
0 - 14/15 - 64	%	22,2	21,8	22,1
65+/15 - 64	%	23,6	24,7	25,1
0 - 14,65+/15 - 64	%	45,9	46,5	47,2
65+/0 - 14	%	106,2	113,4	113,7
60 - 64/15 - 19	%	95,6	108,2	120,9

Таблица 7: Население на 7 и повече години в община Исперих по образование към 01.02.2011г.

Местоживеене	Общо	Висше образование	Средно образование	Основно образование	Начално образование	Незавършено начално	Никога непосещавали училище	Дете
общо	21158	1838	6353	7682	3413	1449	391	32
В град	8380	1463	3481	2054	808	465	97	12
В село	12778	375	2872	5628	2605	984	294	20

Източник: Национален статистически институт

Данните в Таблицата показват, че 68% от населението на община Исперих на 7 и повече години е със средно или основно образование. Със средно образование са 6 353 души, а с основно 7 682. Начално образование имат 3 413 от жителите на общината, с незавършено начално са близо 1449, а 391 души никога не са посещавали училище и са напълно неграмотни. Броят на висшистите в общината е 1838 души от населението.

Естественят прираст на населението на община Исперих за изследвания период е отрицателен, като бележи тенденция на нарастване през 2005 и 2006 г., постепенно намалява от 2007 до 2009 и отново се увеличава през 2010 г. до минус 381 души. Средно годишният брой на живородените деца в общината през периода е 203.

Източник: Национален статистически институт

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Исперих

Показатели	2010	2011	2012
Заселени - общо	255	173	195
мъже	113	84	87
жени	142	89	108
Изселени - общо	636	396	377
мъже	309	200	183
жени	327	196	194
Механичен прираст	-381	-223	-182
мъже	-196	-116	-96
жени	-185	-107	-86

Източник: Национален статистически институт

През периода 2010 – 2012 г. е отрицателен. Тоест заселените в общината лица са по малко от изселените. През 2008 г. механичният прираст е отрицателен минус 28, а през 2010 г. нараства до минус 57 души.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в община Исперих през периода 2010 – 2012 г. намалява с 786 души.

4.3 СГРАДЕН ФОНД

Описание

Общината разполага със завиден сграден фонд, като всички сгради са с пакетно – повдигащи плочи.

Едва при някои общински сгради е предприето извършване на енергийно обследване за енергийна ефективност.

Подобряването на топлоизолацията, модернизирването на отоплителните инсталации, използването на слънчева енергия и т.н. могат да намалят енергопотреблението в стария сграден фонд с около 50%. Външните стени на повечето стари сгради имат до 5 пъти по-големи топлинни загуби в сравнение с нормите за ново строителство. Повечето от сградите на общината са строени по времето, когато цената на енергията е била ниска и поради това външните ограждащи конструкции са причина за много недостатъци в сградите при експлоатацията им, по съществени от които са увеличените топлинни загуби и поява на кондензат по вътрешните повърхности. Топлинните загуби понякога достигат до около 50% от общите топлинни загуби на сградите. Те се дължат предимно на ниските топлоизолационни качества на използваната дограма и некачествен монтаж, лошото физическо състояние на сградите и конструкциите – без стандартните изолации на покриви и стени, стари дограми, осветление с енергоемки светлоизточници, амортизирани отоплителни инсталации. Този сграден фонд ще съществува дълго и е необходимо да се вземат мерки за възстановяването му, ако за всеки конкретен случай това е икономически оправдано.

На територията на Община Исперих функционират – две средни и седем основни училища. Шест от основните училища са средищни. До всички средищни училища е осигурен безплатен транспорт за ученици и учители. През учебната 2014/2015 година Община Исперих делегира правата за ползване на училищните автобуси на средищните училища. В детските градини и училищата на територията на община Исперих са обособени и оборудвани здравни кабинети, в които работят медицински сестри и фелдшери.

Общият извод, който може да се направи е, че има потенциал за прилагане на мерки за енергийна ефективност в Община Исперих и всички тези мерки са възможни, но за реализирането им са необходими много средства, с които на този етап Общината не разполага.

Табл. 11 Общински сгради на територията на Община Исперих

№	АПОС	Описание на имота	Населено място	Адрес
1.	5331 /27.02.201 3г	Поземлен имот № 03472.40.87 с площ 3 557 кв.м.,отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построена сграда с площ 492 кв.м.	с. Белинци	ул. "Ропотамо"

2.	5623 /20.11.201 3г.	Застроен имот № 03472.40.90 с площ 4 114 кв.м., отреден за ЗА ОБЕКТ КОМПЛЕКС ЗА КУЛТУРА И ИЗКУСТВО ведно с построените 3 сгради с обща площ 375 кв.м.	с. Белинц и	у л."Вас ил Левски " № 13
3.	4527 /05.02.201 0г.	Поземлен имот № 03472.40.92 с площ 746 кв.м., отреден за КМЕТСТВО ведно с построените в него 4 броя сгради с обща площ 148 кв.м.	с. Белинц и	у л."Вас ил Левски " № 8
4.	5682 /03.01.201 4г	УПИ X-42 в квартал 7 с площ 1 925 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА с построена в имота сграда с обща застроена площ 296 кв.м.	с. Бърдок ва	у л. „Хан Крум” № 12
5.	5632 /25.11.201 3г.	УПИ I в квартал 7 с площ 1 969 кв.м., отреден за КМЕТСТВО, ЧИТАЛИЩЕ И ЗДРАВЕН ДОМ, ведно с построена в имота 3 сгради с обща площ 333 кв.м.		у л. „Хан Крум” № 14
6.	5330 /27.02.201 3г.	Поземлен имот № 10015.111.321 с площ 5 544 кв.м., отреден за ДЕТСКО ЗАВЕДЕНИЕ, ведно с построената в имота сграда с площ 400 кв.м.	с. Вазово	у л."Лом "
7.	4673 /16.08.201 0г.	Поземлен имот № 10015.111.134 с площ 1 250 кв.м., отреден за КМЕТСТВО, ведно с построената в имота сграда с площ 134 кв.м.	с. Вазово	у л. „Здрав ец” №4
8.	5805 /08.10.201 4г.	Поземлен имот № 10015.111.446 с площ 3 162 кв.м., отреден за СГРАДА ЗА КУЛТУРА, ведно с построената сграда с обща площ 463 кв.м.	с. Вазово	у л. „Здрав ец” № б
9.	5961 /8.12.2015 г.	Поземлен имот №15953.65.724 с площ 3 677 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построените в него 3 сгради с обща площ 294 кв.м.	с. Голям Порове ц	у л. ”Петър Берон”
10.	4685 /07.09.201 0г.	Поземлен имот №15953.65.275 с площ 1 029 кв.м., отреден за КМЕТСТВО, ведно с построените в него 3 сгради с обща площ 186 кв.м.	с. Голям Порове ц	у л. „Панай от Банков ”
11.	4682	Поземлен имот №15953.65.528 с площ	с.	у

	/10.05.2013г.	7 625 кв.м., отреден за КОМПЛЕКС ЗА КУЛТУРА И ИЗКУСТВО, ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 495 кв.м.	Голям Поровец	л. „Панайот Банков”
12.	5333 /27.02.2013г.	Поземлен имот 24150.501.132 с площ 909 кв.м. отреден за ДЕТСКО ЗАВЕДЕНИЕ, ведно с построената в имота сграда с площ 341 кв.м.	с. Духовец	ул. ”Димитър Бахнев” № 10
13.	5624 /20.11.2013г.	Застроен имот № 24150.501.31 с площ 3 945 кв.м., отреден за КМЕТСТВО И ЧИТАЛИЩЕ ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 438 кв.м.	с. Духовец	ул. ”Н.Й. Вапцаров” № 44
14.	5285 /18.02.2013г.	Полумасивна едноетажна сграда с начин на трайно ползване ДЕТСКА ГРАДИНА със застроена площ 372 кв.м.	с. Делчево	ул. ”Вихрен”
15.	5437 /24.04.2013г.	УПИ IV квартал 11 с площ 1 050 кв.м., отреден за КМЕТСТВО, ЧИТАЛИЩЕ, ЗДРАВНА СЛУЖБА И ПОЩА ведно с построената в него комбинирана сграда със застроена площ 415 кв.м.	с. Делчево	ул. ”Лудогорие”
16.	1107 /01.04.2003г.	УПИ III квартал 22 с площ 3 754,24 кв.м. отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 308 кв.м	с. Йонково	ул. ”Васил Тинчев” 53
17.	1105 /01.04.2003г.	УПИ I квартал 77 с площ 3 122,44 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построената в него сграда с площ 577,95 кв.м.	с. Малко Йонково	ул. ”Мусала” № 36
18.	1937 /25.03.2008г.	УПИ V-154 квартал 13 с площ 416,52 кв.м. отреден за КМЕТСТВО, ведно с построената в него сграда с площ 228,95 кв.м.	с. Йонково	ул. ”Васил Тинчев” 59
19.	5589 /03.10.2013г.	УПИ XV-765 в квартал 73 с площ 2 883 кв.м., отреден за ЧИТАЛИЩЕ И КМЕТСТВО, ведно с построената в имота сграда с площ 317,97 кв.м.	с. Малко Йонково	ул. „Мусала” 25

20.	5628 /22.11.201 3г.	Имот №1.340 за който е отреден УПИ II в квартал 21 с обща площ на имота 3,424 кв.м. отреден за СГРАДА ЗА КУЛТУРА И ИЗКУСТВО ведно с построената в имота сграда с площ 390 кв.м	с. Йонков о	у л. „Васил Тинчев ”57
21.	5995 /29.01.201 6г.	УПИ II-109 квартал 6 с площ 2 343 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построената в него сграда с площ 192 кв.м.	с. Къпин овци	у л.”Луд огорие ” № 52
22.	6062 /17.03.201 6г.	УПИ I-75 квартал 4 с площ 508 кв.м., отреден за КМЕТСТВО,ЗДРАВЕН ДОМ И ЧИТАЛИЩЕ, ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 291 кв.м.	с. Къпин овци	у л. ”Лудог орие” № 25
23.	5187 /12.11.201 2г.	Втори етаж от сграда – КМЕТСТВО със застроена площ 309,01 кв.м. сутерен със застроена площ 40,03 кв.м., общи части 22,37 кв.м. и дворно място 865 кв.м. в поземлен имот № 37010.90.360	с. Китанч ево	у л. ”Хан Аспару х” № 43
24.	5188 /12.11.201 2г.	Поземлен имот № 37010.90.487 с площ 7 933 кв.м., отреден за КУЛТУРЕН ДОМ, ведно с построените в имота 3 сгради с обща площ 570 кв.м.	с. Китанч ево	у л. ”Хан Аспару х” 36
25.	4725 /17.03.201 6г.	Поземлен имот № 37010.90.90 с площ 4 033 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построените в него 4 сгради с обща площ 460 кв.м.	с. Китанч ево	у л. ”Хан Аспару х” 25
26.	421/ 24.06.200 2г.	Поземлен имот VII квартал 28 с площ 5 250 кв.м., отреден за КМЕТСТВО И ЗДРАВЕН ДОМ, ведно с построената в него сграда с площ 137 кв.м.	с. Конево	у л. „ 6- ти септем ври “№3
27.	419/ 16.01.201 3г.	Поземлен имот I квартал 13 с площ 14 750 кв.м., отреден за КУЛТУРЕН ДОМ, ведно с построената в него сграда с площ 430 кв.м.	с. Конево	у л. „Баба Параш кева”
28.	5264 /18.02.201 3г.	УПИ VIII-267 в квартал 25 с площ 1 474 кв.м., отреден ЗА ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построената в него сграда с площ 300 кв.м.	с. Лъвин о	у л. ”Освоб ждени е”

29.	512/ 02.07.200 2г.	УПИ 1.312 с площ 1 595 кв.м отреден за КМЕТСТВО И ЗДРАВЕН ДОМ, ведно с построената в него сграда с площ 144 кв.м.	с. Лъвино	у л. „ 6- ти септем ври “ №8
30.	1166 /11.07.200 3г.	УПИ II-233 в квартал 18 с площ 864 кв.м, отреден за КМЕТСТВО, ведно с построената в него сграда с площ 315 кв.м.	с. Лудого рци	у л. ”Вихре н ” №3
31.	5797 /01.10.201 4г.	УПИ VIII-298 в квартал 34 с площ 2 730 кв.м., отреден за ДОМ НА КУЛТУРАТА, ведно с построената в него сграда площ 558 кв.м.	с. Лудого рци	у л. ”Вихре н” № 26
32.	5281 /18.02.201 3г.	Полумасивна едноетажна сграда с начин на трайно ползване ДЕТСКА ГРАДИНА със застроена площ 228 кв.м.	с. Лудого рци	у л. ”Вихре н”
33.	4600 /06.08.201 0г.	Поземлен имот № 46913.120.333 с площ 813 кв.м., ведно с двуетажна сграда с № 46913.120.333.2 с площ 62,29 кв.м. от първи етаж и 259,86 кв.м. от втори етаж, с начин на трайно ползване КМЕТСТВО	с. Малък Порове ц	у л. „Шипк а”
34.	5626 /20.11.201 3г.	Застроен имот № 46913.120.320 с площ 5 201 кв.м., отреден за СГРАДА ЗА КУЛТУРА И ИЗКУСТВО, ведно с построена сграда с площ 342 кв.м.	с. Малък Порове ц	у л. ”Васил Левски ” № 6
35.	5590 /03.10.201 3г.	УПИ I-205 в квартал 78 с площ 5 331 кв.м., отреден за ЧИТАЛИЩЕ, ведно с построената в него сграда с площ 384 кв.м.	с. Подайв а	у л. ”9- ти септем ври“ № 30
36.	665/ 18.09.200 2г.	Масивна сграда с площ 684 кв.м. отредена за ДЕТСКА ГРАДИНА	с. Подайв а	у л. „Дунав “

37.	5165 /10.07.201 2г.	УПИ I в квартал 79 с площ 6 240кв.м, отреден за КМЕТСТВО, ведно с построените в него 5 сгради с обща площ 1107,94 кв.м	с. Подайв а	у л. „9- ти септем ври“ № 42
38.	5434 /24.04.201 3г.	УПИ I квартал 6 с площ 1 830 кв.м., отреден за КМЕТСТВО, ЧИТАЛИЩЕ И ЗДРАВЕН ДОМ ведно с построената в него сграда с площ 284 кв.м.	с. Печени ца	у л. ”Добру джа” № 3
39.	5284 /18.02.201 3г.	УПИ I-32 в квартал 5 с площ 3 145 кв.м., отреден ЗА ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построените в имота 2 сгради с обща площ 223 кв.м.	с. Печени ца	у л. ”Добру джа”
40.	5334 /27.02.201 3г.	Поземлен имот № 61875.33.329 с площ 8 483 кв.м, отреден за ДЕТСКО ЗАВЕДЕНИЕ, ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 589 кв.м	с. Райнин о	у л. ”Алекс андър Стамбо лийски ”
41.	778/ 18.10.200 2г.	Поземлен имот № 61875.33.144 с площ 3 865 кв.м., отреден за КМЕТСТВО И ЗДРАВЕН ДОМ, ведно с построената в него сграда с площ 140 кв.м.	с. Райнин о	у л. „Мари ца“ № 2
42.	5711 /14.03.201 4г.	Поземлен имот № 61875.33.148 с площ 3 850 кв.м, отреден за ЧИТАЛИЩЕ, ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 689 кв.м.	с. Райнин о	у л. „Райна Княгин я” № 2
43.	5630 /22.11.201 3г.	Комбинирана сграда с площ 455 кв.м. отреден за ЧИТАЛИЩЕ	с. Старо селище	у л. „Христ о Ботев” б

44.	5629 /22.11.201 3г.	УПИ I-93 в квартал 13 с площ 1 598 кв.м., отреден за КМЕТСТВО И ЗДРАВЕН ДОМ, ведно с построената в него сграда с площ 123 кв.м.	с. Старо селище	у л. „Никола Й. Вапцаров”
45.	5688 /06.02.201 4г.	УПИ I-159 в квартал 18 с площ 5 063 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построената в него сграда с площ 604 кв.м.	с. Старо селище	у л. „Захар и Стоянов” № 8
46.	5172 /24.09.201 2г.	Сграда № 65650.35.164.1 с площ 580 кв.м. , отредена за КУЛТУРА И ИЗКУСТВО	с. Свещари	у л. ”Демокрация”
47.	5169 /25.07.201 2г.	Поземлен имот № 65650.35.163, с площ 2 210 кв.м., отреден ЗА АДМИНИСТРАТИВНА СГРАДА , ведно с построените в него 5 сгради с обща площ 557 кв.м.	с. Свещари	у л. ”Демокрация”
48.	2113 /09.02.200 9г.	Поземлен имот № 65650.35.485 с площ 12 932 кв.м., отреден за ОБРАЗОВАНИЕ, ведно с построените в него 2 сгради с обща площ 1 295 кв.м.	с. Свещари	у л. ”Демокрация” 20а
49.	5683 /03.01.201 4г.	78,38 % идеални части от комбинирана обществена сграда с начин на трайно предназначение Културен център, поща и магазин с обща застроена площ 360 кв.м.	с. Средоселци	у л. ”Светлина” 15
50.	5435 /24.04.201 3г.	УПИ Пл. № 95 в квартал 15 с площ 1 847 кв.м., отреден за ЧИТАЛИЩЕ, ведно с построената в него сграда със застроена площ 374 кв.м.	с. Годорово	у л. ”Васил Левски”
51.	998/ 10.03.200 3г.	УПИ Пл. № 368 в квартал 14 с площ 3 560 кв.м., отреден за КМЕТСТВО, ведно с построената в него сграда с площ 127,16 кв.м.	с. Годорово	у л. ”Васил Левски”
52.	5259 /18.02.201 3г.	УПИ II-335 в квартал 44 с площ 3 306 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построената в него сграда с площ 246 кв.м.	с. Годорово	у л. „Васил Левски

				”
53.	995/ 24.02.200 3г.	Поземлен имот I-46 в квартал 7 с площ 5 951 кв.м., отреден за ДЕТСКА ГРАДИНА, ведно с построените в него 3 сгради с обща площ 144 кв.м.	с. Яким Груево	у л. ”Иван Вазов”
54.	5806 /09.10.201 4г.	УПИ VIII-103 в квартал 10 с площ 660,06 кв.м., отреден за КМЕТСТВО И ЧИТАЛИЩЕ, ведно с построената в него сграда с площ 315 кв.м.	с. Яким Груево	у л. ”Етър” 2
55.	6025 /18.02.201 6г.	Ученически лагер състоящ се от :12 броя сгради с обща застроена площ 1372 кв.м отредени за КУРОРТНА ТУРИСТИЧЕСКА БАЗА	С .Малък Порове ц	М естнос т „Парад жик”
56.	5260 /18.02.201 3г.	УПИ XIII в кв.135 с площ 3 354 кв.м, отреден за КУЛТУРЕН ДОМ, ведно с построената в него сграда с площ 2106 кв.м.	г р. Испери х	у л. „В. Левски ” № 71
57.	5262 /18.02.201 3г.	УПИ IV-1271 в квартал 138 с площ 32 633 кв.м отреден за СТАДИОН , ведно с построените в него 4 сгради с обща площ 268 кв.м	г р. Испери х	у л. ”Дочо Михай лов” № 3
58.	5685 /07.01.201 4г.	УПИ VII-1117 в кв.92 с площ 9 791 кв.м , отреден за ДЕТСКИ ЯСЛИ, ведно с построените 3 сгради с обща площ 1080 кв.м	гр. Испери х	у л. ”Иван Кръсте в” № 4
59.	88/2 0.03.2002г .	УПИ II в квартал 112 с площ 4 689 кв.м отреден за ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ, ведно с построената сграда с площ 572 кв.м	гр. Испери х	у л. „Цар Освобо дител”
60.	91/2 5.03.2002г .	УПИ I-698 в квартал 122 с площ 7 521 кв.м отреден за ДЕТСКИ И МЛАДЕЖКИ ЦЕНТЪР, ведно с построената сграда с площ 435 кв.м	гр. Испери х	у л. „Васил Левски ”

4.4 ПРОМИШЛЕНОСТ

Таблица 12 По данни на Общината основните предприятия на нейната територията са:

Предприятие	Дейност
„Хан Аспарух” АД	Производство на стенни и подови плочки
„Добруджа - КИТ” АД	Производство на консумативи и изделия за текстилната промишленост, ходови колела, транспортни колички и други изделия с домакинско и промишлено предназначение
„РМЗ Шести септември“ ЕООД	Произвежда и ремонтира строителни и други машини, технологично оборудване, резервни части
„Адонис Комерс“ ООД	Производство и изкупуване на билки и подправки
„Ягуар 90“ ООД	Производител на машини за обработка на PVC и алуминиева дограма
„Сортови семена“ ЕАД	Хранително - вкусова промишленост
„Аннона грейн“ АД	Селско стопанство
ЗПК „Хан Аспарух“	Селско стопанство
„Северагро“ ЕООД	Селско стопанство
„Караджа – ФАГ“ ООД	Селско стопанство
„Агротида“ ООД	Селско стопанство

През 2014 г. **фирмите в преработващата промишленост са 54**, като в сравнение с 2010 г. техният брой е намалял. **Фирмите в промишлеността имат разнороден предмет на дейност и с малки изключения са слабо интегрирани в местната икономика.**

Микро-предприятия са близо две трети от промишлените предприятия. Това са главно фурни, малки промишлени цехове, които са ориентирани към местния пазар. През 2008 г. в преработващата промишленост са функционирали 16 малки, 6 средни и 1 голяма фирма, но част от тях са прекратили дейността си поради кризата. **През последните 10 години на територията се наблюдава спад на броя на предприятията в преработващата промишленост.**

Фирмите в областта на преработката на земеделски и горски продукти са много малко на брой. Това са 2 мандри и един хладилник и 1 дървопреработващо предприятие.

Промишлените предприятия са разположени главно в град Исперих, като в селата има малко на брой предимно дребни предприятия (шивашки, дърво и дограма преработващи цехове).

Най-голямото промишлено предприятие е „Хан Аспарух” АД, Исперих, което е структуроопределящо предприятие за местната икономика и е едно от най-големите от бранша в България. Около 50% от продукцията му се изнася в страни от ЕС и Източна Европа. Предвижда се ръст на производството през следващите години.

„Добруджа - Кит” АД е машиностроително предприятие, най-големият производител на ходови колела в България и резервни части и консумативи за текстилната промишленост. Около 80% от продукцията му се изнася в страни от ЕС. „Айваз Н“ ООД е промишлено предприятие за производство и търговия с метални изделия. Разполага със

собствена производствена, складова и административна сграда и е оборудвано с последно поколение автоматични линии и заваръчни полуавтомати за производство на гъвкави неръждаеми тръби от хром-никелова стомана. Около 90% от продукцията му се изнася в страни от ЕС.

Производството на облекло е друг важен сектор в преработващата промишленост. Този сектор е с традиции на територията, но през последните години фирмите изпитват остър недостиг на квалифицирана работна ръка. Фирмите са ориентирани към експорт. Основни предприятия са „Ахинора” АД и “Ахинора – стил ” ООД – за горно облекло и цехът в с. Подайва на „Мелиса - Текстил” ООД, регистрирана в гр. Разград за дамска конфекция и още няколко предприятия .

„Тавис“ ЕООД е малко предприятие за производство на мебели, чиято продукция е насочена към вътрешния пазар.

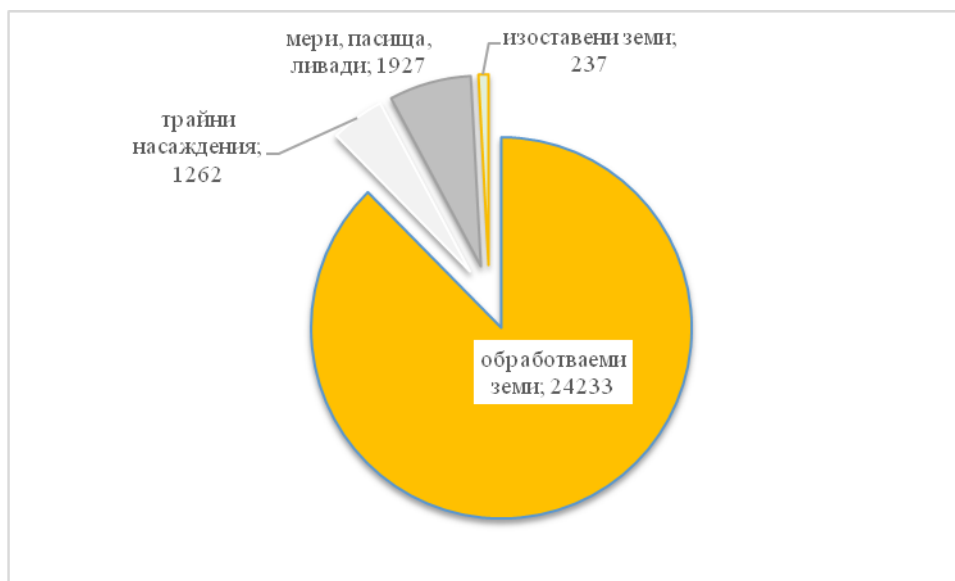
Малките и средни неземеделски фирми (от 10 до 249 души) имат важно значение за нивото и динамиката на заетост в икономиката. Те са в неблагоприятно положение в сравнение с конкурентите от други региони поради периферността на територията, площата инфраструктура и ограниченията на местния пазар на труда. Част от фирмите в промишлеността (производство на облекла) имат нужда от инвестиции в оборудване за повишаване на конкурентоспособността и справяне с намаленото предлагане на работна сила на местния пазар на труда. Друга част (производство на метални изделия) имат нужда от инвестиции за увеличаване на производството, за да оползотворят възможности за растеж на външни пазари. Малките и следни фирми имат също потребност от инвестиции в подобряване на енергийната ефективност и условията на труд. Малките и средни фирми са готови да насърчат създаването на нови местни фирми, които да заместят външни доставчици. Територията има потенциал за привличане на външни инвестиции, особено от Турция, с които има развити бизнес контакти.

Земеделски сектори

Почвено-климатичната характеристика на общината дава възможност за отглеждането на всички култури, характерни за умерения климат и най-вече за развитието на зърнопроизводството и техническите култури, но и за отглеждането на ягодоплодни и овощни насаждения.

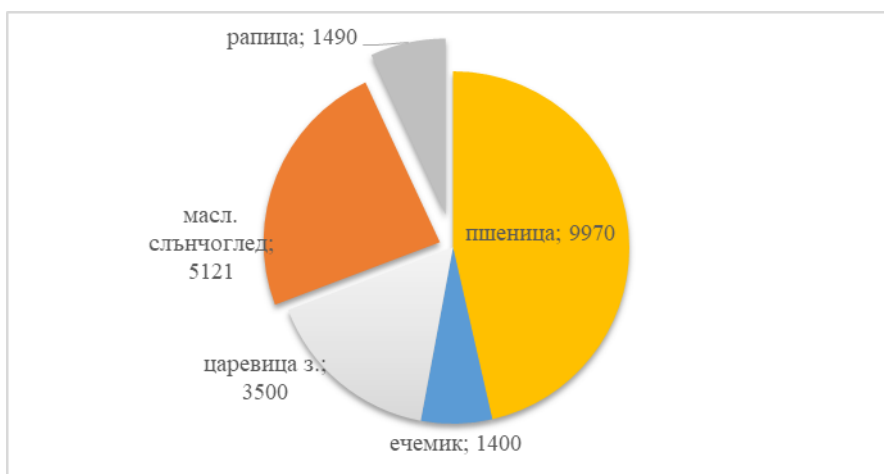
На територията има 2 язовира и 34 микроязовира, които имат основно значение за населените места разположени в близост до тях. В общината няма изградена поливна система на основата на главни и второстепенни канали за напояване, което се отразява на асортимента от отглеждани култури на територията на общината.

Към края на 2015 г. използваните земеделски площи възлизат на почти 27,7 хил. ха и спрямо 2010 г., което съставлява незначително увеличение с около 0,7%. Основното ползване на ИЗП е под формата на обработваеми земи - ниви.

Фигура 1 Начин на ползване на ИЗП, 2015 г.(ха)

Източник: ОС Земеделие, Исперих

Основната част от обработваемите земи традиционно се ползва за отглеждането на зърнени култури (68%), и в по-малка степен на маслодайните слънчоглед, като рапицата започва да се отглежда през 2009 г. на около 320 ха, и през годините се увеличава почти петкратно до 1500 ха през 2015 г. Увеличението е за сметка предимно на площите, на които се отглежда царевица за зърно, които в периода 2012-2015 намаляват от 4200 ха на 3500 ха (-6,7%). Освен от пазарната конюнктура, тази промяна е обоснована и от различните изисквания на двете култури към наличието на вода за напояване.

Фигура 2 Основни едногодишни култури, 2015 г. (ха)

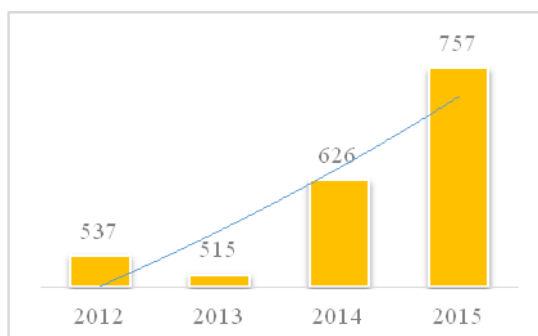
Източник: ОС Земеделие, Исперих

Общият брой на стопанствата възлиза на 1 100, а земята която обработват възлиза на 25 495 ха. Всичките 1 100 стопани са регистрирани в ИСАК и получават подпомагане по Директните плащания на ЕС. Около 50% от тях са млади хора до 40-годишна възраст.

Броят на регистрираните земеделски производители, обаче е по-малък, което показва, че значителна част от стопаните получават само плащания на площ чрез системата ИСАК. Все пак – броят на регистрираните ЗП непрекъснато нараства в периода 2012-2015 г. (общо с над 40%), което показва нарастващ интерес в развиването на икономическа дейности

извън сивия сектор на икономиката. През 2012 г. броят на регистрираните стопани е 537, а през 2015 г. – 757 (Фигура 8).

Фигура 8 Регистрирани ЗП

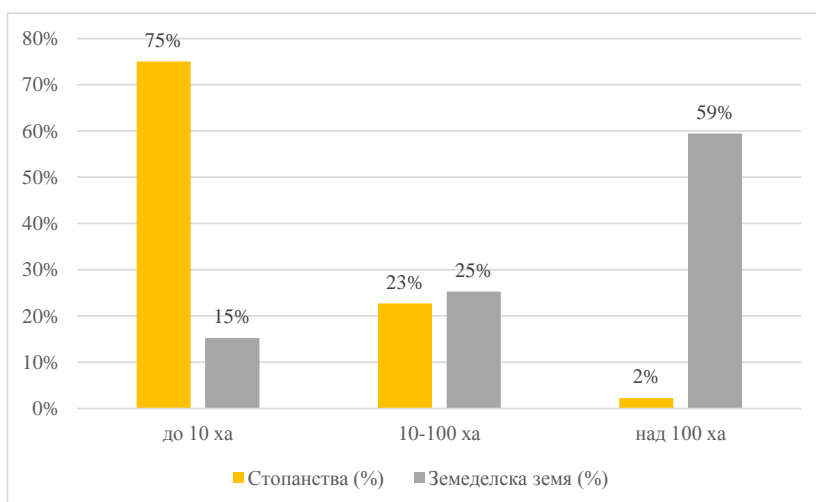

Източник: Общинска служба по земеделие

Данните за разпределението на земеделските производители, според размера на стопанисваната от тях земя, показва концентрацията на поземлените ресурси в по-големите по размер стопанства. Стопанствата с над 100 ха са 25, или 2% от всички, но те обработват 15 164 ха или 59% от земята (Фигура 9). Нещо повече, трите най-големи стопанства, обработват общо 7 100 ха, или 28% от обработваемите земи на територията. Дребните стопанства са 725 или 75% от всички, но те обработват 3 894 ха или 15% от земята.

На територията на МИГ-Исперих работят едни от най-големите земеделски фирми в страната. „Агротайм“ ООД е един от най-големите производители и износители на зърно. Заедно с дъщерната си компания "Анна Грейн" АД, „Агротайм“ обработва близо 100 000 декара земя в района на гр. Исперих и гр. Разград. Други големи зърнопроизводители са „Аграком“ ООД, „Агростил“ ООД, „Агробул – Р“ ООД, „Агротех“ ООД, „Северагро“ ЕООД, „Агротида“ ООД, ССОЗ „Клас“ ООД и др.

Фигура 3 Разпределение на стопанствата и земеделската земя по размер на стопанствата

Източник: Общинска служба по земеделие

Данните от регистъра на земеделските стопанства показват същата структурата. Около 58% от стопанствата ползват 14% от поземлените ресурси - преобладаващата част до 50 ха на стопанство, което показва наличието на голям брой дребни полупазарни стопанства (Таблица 7).

Таблица 1 Разпределение на стопанствата в община Исперих по размер на земеделската земя

Размер – ха	Брой стопанства	% стопанства	Земеделска земя (ха)	% земя
до 1	202	31,2%	25,2	0,4%
1-4,99	125	19,3%	333,1	5,5%
5-9,9	49	7,6%	346,8	5,8%
10-49	91	14,0%	1 941,3	32,2%
50-99	12	1,9%	838,6	13,9%
100+	10	1,5%	2 536,9	42,1%
не е посочено	159	24,5%		0,0%
Общо	648	100,0%	6 021,8	100,0%

Източник: Регистър на земеделските производители за стопанската 2013-2014 г.

4.5 ИНФРАСТРУКТУРА

Транспортна инфраструктура

Общината е с важно транспортно-географско разположение. През територията ѝ минават основни пътни артерии.

Пътна инфраструктура.

Пътната мрежа на община Исперих е добре развита. Изградени са всички необходими пътни връзки на населените места с общинския център, както и между самите селища.

Дължината на Републиканската пътна мрежа на територията на общината е 144,3 км. На територията на общината има 25,4км второкласни, 67,8км третокласни и 51,1км четвъртокласни пътища.

През общината преминават частично или изцяло 7 пътя от Републиканската пътна мрежа на България с обща дължина 115,1 км:

- участък от 27,6 km от Републикански път II-23 (от km 68 до km 95,6);
- участък от 29,9 km от Републикански път III-205 (от km 13,7 до km 43,6);
- последният участък от 18,4 km от Републикански път III-702 (от km 3,7 до km 22,1);
- последният участък от 2,7 km от Републикански път III-2005 (от km 33,2 до km 35,9);
- началният участък от 10 km от Републикански път III-2304 (от km 0 до km 10,0);
- началният участък от 10,1 km от Републикански път III-2305 (от km 0 до km 10,1);
- целият участък от 16,4 km от Републикански път III-2306.

През територията на общината преминава II - класните републикански пътища II- 23 Русе - Кубрат - Исперих - Дулово.

Междуселищен транспорт:

Автобусните линии са както следва:

Исперих –Йонково - два курса на ден

Разград – Исперих – пет курса на ден

Исперих –Тодорово - шест курса на ден

Исперих –Райнино –седем курса на ден

Исперих – Духовец - - пет курса на ден

Исперих – Делчево – три курса на ден

Исперих –Конево – два курса на ден

Автогара- Исперих - ПГ по СС - два курса на ден

Исперих – Малък Поровец- три курса на ден

Русе - Исперих – два курса на ден

Варна –исперих – един курс на ден

Варна - Исперих – сезонна

Автогара Исперих - ж.п.гара – два курса на ден

Спирка „Вапцаров”- спирка „Завод за фаянсови плочи”- два курса на ден

Спирка „Мелница”- спирка „Завод за фаянсови плочи”- два курса на ден

Железопътна инфраструктура

През общината от юг на север, а след общинския център на североизток преминава участък от 24,7 km от трасето на жп линията Самуил – Силистра.

Железопътната линия е в добро техническо състояние.

Железопътната мрежата в общината се ползва за превоз на пътници и транспортиране на товари. Значителна част от населението ползва автобусен транспорт, който се явява по-конкурентен от ж.п. транспорта. Бъдещето на ж.п. линията и ролята на ж.п. транспорта за инфраструктурното и икономическото развитие на общината са неясни, като до голяма степен това зависи от предстоящата приватизация в отрасъла и общото социално-икономическо развитие на страната.

Енергийна инфраструктура

Задоволяването на нуждите от електрическа енергия на населените места, промишлеността и селското стопанство е обезпечено с необходимите мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура, представляващи част от електроенергийната система на Република България.

Електроснабдяването в Община Исперих се осъществява посредством електропреносната и електроразпределителната електрически мрежи, както и съоръженията (подстанции и трафопостове) към тях, които са събственост съответно на „Електроенергиен системен оператор” ЕАД и „Енерго Про” ЕАД.

Енергийната система на Община Исперих е представена от една Подстанция, която разпределя напрежението от 110/20KV. Осигурява електроенергия и захранва битовите и промишлени консуматори в общината. Електропроводите захранват 35 трафопоста в 22 села. Исперих се захранва от 53 трафопоста и 20 бр. на промишления сектор. Състоянието на електропроводите 20KV са в добро състояние и функционират по нормална схема. Електроразпределителните система и съоръжения на общината са в сравнително добро състояние.

Уличното осветление на територията на Общината се нуждае от реновиране на осветителната уредба и извършване на актуална оценка на загубите на електроенергия по вътрешната мрежа – ниско напрежение, захранваща уличното осветление.

Предвижда се уличното осветление на Община Исперих да бъде реновирано посредством въвеждането на енергоспестяващи мерки чрез изпълнение на договор за енергийноефективни услуги по смисъла на чл. 65 от Закона за енергийната ефективност, изпълнени от името и за сметка на търговец с електроенергия.

От гледна точка на използване на природен газ на територията на Община Исперих, следва да се има предвид, че част от предприятията, чиято технология на производство е свързана с потреблението на големи количества енергия, както и част от сградите – общинска собственост, понастоящем са газифицирани. Добрият пример послужи като основа за проявяване на голям интерес от газифициране от страна на битовите потребители, населяващи града. В тази връзка към момента тече реализацията на проект за газифициране на сгради – частна собственост, находящи се в гр. Исперих.

Съобщителна инфраструктура

Телекомуникации.

На територията на Общината има изградени трансатори на всички мобилни оператори.

Във връзка с изградената от мобилните оператори мрежа населението на Община Исперих има достъп до интернет услуги.

Мрежата от пощенски станции е напълно изградена и обхваща всички населени места. Предоставят се основните пощенски услуги – доставка на писма и колети, изплащане на пенсии, пощенски записи.

5. ПОЛИТИКА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Политиката по енергийна ефективност в Община Исперих е насочена към постигане на определени цели и приоритети, заложи в развитието на Общината като цяло. Общинската програма има за цел чрез система от дейности и мерки на общинско ниво да насърчи енергийната ефективност, като основен фактор за повишаване ефективността на икономиката, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда. С общинската програма по енергийна ефективност се цели:

- намаляване на топлинните загуби в сградите с подобряване на енергийните им характеристики чрез саниране;
- ефективно използване на енергийните ресурси за отопление чрез въвеждане на отоплителни системи с висока ефективност;
- замяна на горива с ниска крайна ефективност с такива с по- висока;
- изграждане/ монтаж на системи за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници;

- модернизиране и повишаване енергийната ефективност на осветлението в общинските обекти без да се намалява нивото на осветеност и качеството на осветлението;
- подобряване на енергийната ефективност на уличното и парково осветление;
- опазване на околната среда.

Понастоящем е необходимо въвеждането на енергоспестяващо улично осветление.

Икономията в потреблението на енергия, в резултат от въведени мерки за повишаване на енергийната ефективност, не се отразява пряко върху равнището на емисиите на парникови газове, но същевременно повишаването на енергийната ефективност води до ограничаване необходимостта от производство на допълнителна енергия, а с това се ограничава и вредното въздействие върху околната среда.

Също така Община Исперих няма разработена Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива, като предстои изготвянето на нова такава и краткосрочна програма за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Таблица 15 Енергоспестяващи мерки за някои от обследваните сгради

6. СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНО ПОТРЕБЛЕНИЕ

Снабдяването с електрическа енергия в Община Исперих се осъществява посредством електроенергийната система на страната, като електропреносната и електроразпределителна мрежа и съоръженията към нея се стопанисват, поддържат и реконструират от операторите на съответните мрежи – „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД и „Енерго Про“ ЕАД.

Годишното потребление на ел.енергия на общинските сгради, в МВч, от 2013 г. до 2016 г. включително, възлиза на приблизително на:

Година	Потребление на ел. енергия в МВч.
2013 г.	830 МВч.
2014 г.	686.3 МВч.
2015 г.	980 МВч.
2016 г.	623 МВч.

Към момента състоянието на енергийното потребление в Община Исперих се характеризира с енергоинтензивна структура на икономиката, морално остарели технологии, оборудване и уреди, както и неблагоприятен енергиен баланс на домакинствата с много високо потребление на електроенергия за отопление. Други пречки при реализацията на целенасочени действия за повишаване на енергийната ефективност са:

- ✓ липсата на стимули за рационално енергопотребление;
- ✓ недостатъчната осведоменост на потребителите за съществуващи нови технологии и възможности за намаляване на консумацията на енергия;
- ✓ трудният достъп до финасови средства за реализацията на проекти за повишаване на енергийната ефективност.

Разходите за енергия се нареждат на едно от първите места в общинския бюджет, като основните причини за това са:

- ✓ морално и физическо остарели инсталации;
- ✓ липса на разбиране на проблемите на енергопотреблението;

- ✓ невъзможност за дългосрочно планиране;
- ✓ финансовото състояние на Общината.

Отоплението на територията на Общината се извършва на електричество, дърва за огрев, дизелово гориво, въглища, пелети и природен газ.

Най-ясно е очертана функцията на Общината, като потребител на електрическа енергия.

Това е в тясна връзка със задълженията ѝ да осигурява енергия за всички общински обекти: сгради и улично осветление.

За целите на газифициране на Общината следва да се проектира и изпълни необходимата техническа инфраструктура.

7. ЦЕЛ И ОБХВАТ

Основната цел на разработването на програмите за енергийна ефективност е да бъдат идентифицирани възможните дейности и мерки, които да доведат до енергийни спестявания, както и проектите за тяхното изпълнение.

В последните години значително внимание се отделя на прилагането на мерки за енергийна ефективност. Безспорно, намаляването на загубите от енергия е от приоритетно значение и със значителни ползи.

Неприлагането на мерки за енергийна ефективност през последните години, амортизацията на малкото приложени такива и слабият контрол, водят до нарастващи и ненужно големи разходи за потребление на горива и електрическа енергия. Предвид това, е наложително да се прилагат енергоефективни мерки не само за намаляване на разходите, но и за повишаването на жизненото равнище и комфорта на потребителите на енергия.

И не на последно място енергоефективните мерки водят и до положителен екологичен ефект, свързан с намаляване на парникови газове в атмосферния въздух.

ЦЕЛИ

Политиката на Община Исперих по отношение на ЕЕ се базира на общински „План за развитие на Община Исперих 2014-2020 г.“.

Община Исперих има следните цели :

- намаляване на разходите за горива и енергия;
- намаляване бюджетните разходи за енергия;
- намаляване на замърсяването на околната среда - намаляване на вредните емисии в атмосферата;
- подобряване на качеството на енергийните услуги;
- изграждане на нова или реновиране на съществуваща инфраструктура, енергоспестяващо улично осветление и изграждане/ монтаж на нови инсталации за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Подцели:

- ***Основен ремонт и въвеждане на енергоспестяващи мерки на обществени сгради:***
- ✓ Извършване обследване за енергийна ефективност на обществени общински сгради в експлоатация, с обща разгъната площ над 250 кв.м;

- ✓ Изолация на външни стени;
 - ✓ Изолация на под;
 - ✓ Изолация на покрив;
 - ✓ Подмяна на дограма;
 - ✓ Енергоспестяващи мерки по котелни инсталации;
 - ✓ Енергоспестяващи мерки по прибори за измерване, контрол и управление;
 - ✓ Енергоспестяващи мерки по сградни инсталации.
- **Намаляване разходите за енергия в сгради и системи, финансирани от общински бюджет, чрез:**
- ✓ Реконструкция на съществуващи отоплителни инсталации и изграждане на нови такива;
 - ✓ Внедряване на енергоспестяващи технологии и мерки;
- **Повишаване нивото на:**
- ✓ Познание по енергиен мениджмънт на специалисти от общинската администрация;
 - ✓ Информираност, култура и знания в областта на енергийната ефективност на ръководния персонал на общинските обекти;
 - ✓ Експертния потенциал на специалисти в общинската администрация за разработване и реализиране на проекти по енергийна ефективност;
 - ✓ Професионална квалификация на експлоатиращия персонал.

ОБХВАТ

При разработването на плана за енергийна ефективност се прилага методът на приоритетните целеви групи, като се разглеждат нуждите на групи крайни потребители със сравним модел на потребление на енергията.

Изборът на целеви групи се извършва след преценка на направените разходи за енергия в натурално и стойностно изражение, потенциала за реализиране на икономии, социалната значимост, нивото на комфорт, степента на влияние на структурите на администрацията, желанието на отделните структури към общината и др.

Възможностите за реализиране на проекти за енергийна ефективност в Община Исперих се насочват в три сектора:

1-ви сектор "Сграден фонд" с целеви групи - детски градини, училища и административни сгради;

2-ри сектор "Услуги" с целева група „Осветление в административните сгради“;

3-ти сектор "Възобновяеми източници на енергия".

В сектор "Сграден фонд" най- ефективните енергоспестяващи мерки са:

- ✓ Подмяна на съществуващата дървена и стоманена дограма с нова PVC и алуминиева дограма със стъклопакет с нискоемисиивно стъкло;
- ✓ Топлоизолация на покриви;
- ✓ Полагане на фасадна топлоизолация;
- ✓ Повишаване ефективността на отоплителната инсталация и въвеждане на система за автоматично регулиране и контрол;
- ✓ Оползотворяване на енергия от възобновяеми източници (напр. за сградите с непрекъсната употреба, като детски градини, болници, социални домове и др.) е

подходящо монтирането на термосоларни инсталации за топла вода (слънчеви колектори).

В сектор "Услуги" най-ефективните енергоспестяващи мерки са:

- ✓ подобряване на енергийните характеристики на енергийните системи;
- ✓ повишаване на енергийната ефективност на уличното осветлението чрез внедряване на допълнителни мерки;
- ✓ оптимален режим за включване и изключване на уличното осветление;
- ✓ система за мониторинг на уличното осветление;
- ✓ въвеждане на енергоефективни уреди;
- ✓ подмяна на осветителните тела с енергоспестяващи в общинските сгради;
- ✓ оптимизиране броя на осветителните тела.

В сектор "Възобновяеми източници на енергия" могат да се приложат мерки за енергийна ефективност както в общинския сектор, така и по инициатива на частни ползватели и инвеститори.

Целта е намаляване използването на горива, замърсяващи околната среда и удовлетворяване на растящите изисквания на населението по отношение на опазването на околната среда и подобряване на качеството на живот. Общината трябва да предприеме действия за повишаване информираността на живеещите за възможностите за оползотворяването на енергия от възобновяеми източници.

През последните години нараства интересът към слънчевите колектори и системи за затопляне на вода, тъй като за климатичната зона, в която попада територията на Община Исперих, слънчевите системи могат да доставят от 50 до 75 % от потребностите от топла вода.

8. ФИНАНСИРАНЕ, ИЗБОР НА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Водещо в изпълнението на Програмата по енергийна ефективност на община Исперих е наличието на финансов ресурс за осъществяване на проектите в тази насока. Без осигуряването на същия предприемането на конкретни действия е немислимо. При извършването на финансовите разчети трябва внимателно да се определи баланса между наличния ресурс и този, който трябва да се привлече от донорски организации и банки.

Община Исперих не притежава нужния финансов потенциал, за да реализира проектните си намерения, без да разчита на външна подкрепа. В тази връзка трябва внимателно да преценира своите проекти, като ги подкрепя с нужните инициативни действия - решения на общинския съвет, проектиране, търгове за изпълнители и други – гарантиращи ангажираността на общинската администрация пред финансовите организации.

Подкрепата на проектите по енергийна ефективност в производствената сфера, ще трябва да се осъществи с осигуряването на преференциални кредити от финансовите организации и фондове с цел да се стимулира въвеждането на енергийно-ефективни производства. Тази подкрепа към местния бизнес е задължителна с оглед на високото ниво на енергийна ефективност, което притежават централно и западно европейските предприятия.

Общинските администрации разполагат с малки възможности за собствени финансови средства, които да инвестират в проекти за повишаване на енергийната ефективност. Основната възможност е Общината да реализира подобни проекти с външно финансиране. Реализирането им не само облекчава общинския бюджет, но и води до повишаване на благосъстоянието на населението. Инвестирането в енергийна ефективност

не е самоцел, а средство за намаляване на разходите, подобряване на конкурентоспособността, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда, както и създаване на допълнителна заетост. Възможностите за осигуряване на финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност са следните:

8.1 ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ

При изпълнението на Програмата по енергийна ефективност на община Исперих ще се търси финансово участие от следните източници:

Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г.

Програмата е съфинансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Дирекция „Развитие на селските райони” на Министерството на земеделието и храните е управляващ орган на Програмата. Налице е потенциал за допълнителна преработка на остатъците и страничните продукти от множество производства в селските райони на страната. Оползотворяването му ще повиши разнообразието от суровини или вложения във веригите на добавяне на стойност извън хранително вкусовата промишленост, например за предприятията за производство на биогорива за транспорта.

Създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия е включено в **Мярка М07** — „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони”, Подмярка 7.2. Подкрепа за инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия.

Производството на биогорива за транспорта се съфинансират в рамките на **мярка М04** — Инвестиции в материални активи и **мярка М06** — Развитие на стопанства и предприятия, като

мярка М04 — Инвестиции в материални активи

- Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“
- Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

мярка М06 — Развитие на стопанства и предприятия

- Подмярка 6.2 „Стартова помощ за неземеделски дейности“
- Подмярка 6.4 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

Бенефициенти са земеделски производители (физически и юридически лица), групи/организации на производители, предприятия (физически и юридически лица), включително пазари на производители регистрирани съгласно Закона за стоковите борси и тържища. При производство на биоенергия, включително биогорива, използваните суровини от зърнени и други богати на скорбяла култури, захарни култури, маслодайни култури и суровини, които се използват за фуражи, се ограничават до 20%. Ограниченията от 20% не се прилагат за отпадъчни продукти от тези култури, които не се използват за фуражи.

Проекти за производство на биогорива и течните горива от биомаса се подпомагат при условие, че отговарят на критериите за устойчивост, определени в чл. 37-40 от Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ)(например: не са отглеждани върху терени с голямо значение за биоразнообразието, с високи въглеродни запаси, не са добити от суров материал, отглеждан на земя, която е била торфище, водят като резултат при потреблението на произведените от тях биогорива и течни горива от биомаса до намаляване на емисиите на парникови газове, са отглеждани в съответствие с чл. 38 ЗЕВИ).

Размерът на предоставяната подкрепа (публична безвъзмездна помощ) от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи варира от 40-90% в зависимост от конкретната подмярка.

При определянето на източниците на финансиране за реализиране целите на общинска програма за енергийна ефективност на община Исперих са взети предвид възможностите за осигуряване на собствени финансови средства от общинския бюджет, привличане на външни ресурси съобразно наличните към момента на планиране финансови инструменти, разработването на нови форми на инвестиционни партньорства, както и предимствата на успешни комбинации от два или повече източника на финансиране за осигуряване на устойчивост на постиганите резултати.

Оперативна програма “Околна среда 2014 – 2020 г.”

Оперативната програма е предназначена за подпомагане развитието на по-конкурентоспособна нисковъглеродна икономика с ефикасно и устойчиво ползване на ресурсите, опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие

→ Приоритетните оси на ОП „Околна среда“ са:

Приоритетна ос 1: Води;

Приоритетна ос 2: Отпадъци;

Приоритетна ос 3: Natura 2000 и биоразнообразие;

Приоритетна ос 4: Подкрепа за интегриране на политика за околна среда и политика по изменение на климата при прилагане на ЕСИФ.

→ Примерни допустими дейности:

- ✓ разработване на нови и/или актуализация на съществуващи нормативни/стратегически/ програмни документи (вкл. планове и програми) и на съответните допълващи документи (ръководства, методически указания, проучвания и др.);
- ✓ изпълнение на проучвания и оценки за изпълнение на препоръките на ЕК и попълване на пропуските в първите ПУРБ във връзка с разработване на вторите Планове за периода 2015-2021 г.
- ✓ проучване и оценка на въздействието на човешката дейност върху качеството на повърхностните и подземните води, с цел планирането на контролен мониторинг на тези води.
- ✓ изготвяне на система за определяне на такса битови отпадъци отпадъците, на базата на количеството генерирани отпадъци, а не на база данъчна оценка на имотите;
- ✓ разработване на нови и/или актуализация на съществуващи стратегически документи за управление на отпадъците (национални стратегии, планове за управление на различни потоци битови отпадъци, други допълващи документи (ръководства, методически указания, проучвания и др.);
- ✓ дейности, свързани с провеждане на информационни кампании и осигуряване на публичност и информираност на обществеността във връзка с управлението на отпадъците.
- ✓ подготовка и провеждане на семинари и срещи за повишаване на информираността на населението и заинтересовани страни относно актуални теми за опазване на биологичното разнообразие и НАТУРА 2000, вкл. изготвяне на информационни материали (справочници, брошури, карти и др.) за тази цел

Международни програми и инициативи

Инициатива „ЕКО-иновации”

Инициативата подкрепя еко-новаторски проекти в различни сектори, които целят да предотвратят или намалят (негативното) влияние върху природата и които допринасят за оптималната употреба на ресурсите: разработване на продукти, техники, услуги и процеси, които намаляват емисиите на CO₂, ефективно използване на ресурсите, насърчаване на рециклирането и др.

Приоритетните области на програмата включват: рециклиране на материалите, сгради, производството на храни и напитки сектор, както и екологични бизнес. Въпреки, че ще се дава приоритет на МСП и частни фирми като бенефициенти, поканата за набиране на предложения по програмата е отворена за всяко юридическо лице от една от следните страни: 27 страни членове на ЕС, Норвегия, Исландия и Лихтенщайн, Албания, Хърватия, Бившата Югославска Република Македония, Израел, Черна гора, Сърбия и Турция, други страни – не членки на ЕС при условия, че има влязло в сила споразумение.

http://ec.europa.eu/environment/eco-innovation/what_en.htm

Програма „Интелигентна енергия – Европа“

Програмата е основен инструмент за подпомагане премахването на нетехнологични бариери и за принос към сигурността, устойчивостта и конкурентоспособността на европейската енергийна система. Програмата подкрепя проекти, които популяризират и разпространяват знания, практики и информация относно спестяването на енергия, променят политиките и нагласите на хората, както и такива, които подпомагат пазара на енергоспестяващи продукти в различни области- транспорт, строителство, възобновяеми източници, биогорива и др.

Със средства от програмата могат да се финансират до 75% от общите допустими разходи по проекта. Изключение от това правило прави само новата инициатива, насочена към разработване и прилагане на национални схеми за квалификация на кадри в областта на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници в строителния сектор. Финансирането за нейния първи етап е до 90% от общите допустими разходи.

Допустими кандидати са обединения от минимум три публични или частни организации от страните членки на ЕС, както и членки на EFTA (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн), страни кандидатки или страни от Западните Балкани. Мерките, допустими по програмата са насочени в няколко основни направления:

- ✓ Енергийна ефективност и рационално използване на ресурсите (SAVE)
- ✓ Енергийнонеэффективни сгради, енергийни постижения в промишлеността, енергийно-ефективни продукти;
- ✓ Нови и възобновяеми енергийни източници (ALTENER) – Електроенергия от възобновяеми енергийни източници, отопление и охлаждане от възобновяема енергия; домашни и други приложения от малък мащаб на възобновяемата енергия; биогорива;
- ✓ Енергия в транспорта (STEER) – Алтернативни горива и екологично чисти превозни средства; енергийно-ефективен транспорт;
- ✓ Интегрирани инициативи – Създаване на местни и регионални агенции за управление на енергията; европейска мрежа за местни действия; устойчиви енергийни; био-бизнес инициативи; инициативи за енергийни услуги; образователна инициатива за интелигентна енергия.

http://ec.europa.eu/energy/intelligent/index_en.html

Европейска финансова инициатива JASPERS (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions)

Програмата е съвместна финансова инициатива на Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие и предлага техническа помощ при решаването на комплексни задачи по подготовката на качествени значими проекти, които да се представят за кандидатстване за финансиране от Европейските фондове пред ЕК. JASPERS е инструмент за техническа помощ за подготовката на големи инфраструктурни проекти, за които се предвижда финансиране от Структурните и от Кохезионния фондове на Европейския съюз.

Техническата подкрепа от страна на инициативата е безвъзмездна и се изразява в предоставяне на консултации, съгласуване, изграждане и доусъвършенстване структурата на проекта, преодоляване на трудности, отстраняване на пропуски и идентифициране на нерешени проблеми.

Предпочитат се големи проекти в областта на опазването на околната среда на стойност над 25 млн. евро.

Европейската инициатива JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas).

JESSICA е съвместна инициатива на ЕК, Европейската инвестиционна банка и Съвета на Европейската банка за развитие, която подкрепя публично-частни проекти за градско развитие, чрез предоставяне на заеми, банкови гаранции и дялово участие. На 27 май 2009 г. беше подписан Меморандум за разбирателство между правителството на Р България и Европейската инвестиционна банка за изпълнение на инициативата JESSICA в България. В качеството си на Холдингов фонд, ЕИБ ще подпомага българските общини в процеса на интегрирано градско планиране и идентифициране на проектни идеи и ще създаде Фондове за градско развитие, които да започнат реалното финансиране на проекти.

Избираемите проекти по JESSICA трябва да бъдат насочени към подобряване на градската среда, като задължително включват компонент, който ще осигури печалба и възможност вложеният финансов ресурс да бъде върнат обратно във Фонда за градско развитие, в средносрочен план. Такъв тип компоненти могат да включват: бизнес центрове, бизнес паркове, културни институции, спортна инфраструктура, търговски зони, мерки за енергийна ефективност и др. Чрез този револвиращ механизъм, вложеният от Европейския фонд за регионално развитие (EFRD) финансов ресурс, ще продължи да бъде използван за финансиране на проекти за градско развитие в България дори след края на програмния период.

В България JESSICA се осъществява чрез ОП „Регионално развитие”, в рамките на Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”.

→ ***Кредитни линии***

Кредитната линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници за България (КЛЕЕВЕИ)

Кредитна линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници е разработена от Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) в сътрудничество с Българското правителство и Европейския съюз. Програмата предоставя кредитни линии на участващите български банки, които от своя страна предоставят заеми на частни дружества за проекти за енергийна ефективност в промишлеността и проекти за възобновяеми енергийни източници. Български банки, участващи в КЛЕЕВЕИ: Българска Пощенска Банка, Банка ДСК, Уникредит Булбанк, Юнионбанк, Обединена Българска Банка, Банка Пиреус, Райфайзенбанк.

Кредитна линия за енергийна ефективност в жилищни сгради (REECL)

Кредитна линия за енергийна ефективност в жилищни сгради (REECL) е създадена през 2005 г. с безвъзмездни средства от МФК и кредитен ресурс от ЕБВР с оглед съществуване на енергоефективни мерки в жилищни сгради с бенефициенти физически лица и домакинства.

Програмата REECL, която представлява кредитен механизъм в размер на 50 милиона евро за финансиране на енергийната ефективност в жилищния сектор. Тези средства се предоставят на утвърдени български търговски банки за отпускане на потребителски кредити за енергоспестяващи мерки в българските домове. Те включват: енергоефективни прозорци; изолация на стени, подове и покриви; ефективни печки и котли на биомаса; слънчеви нагреватели за вода; ефективни газови котли и термopомпени климатични системи.

Кредитна линия на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) за енергийна ефективност в България

Кредитна линия на Европейската инвестиционна банка се финансира чрез безвъзмездни средства от Международен фонд „Козлодуй“ (МФК) и кредитен ресурс от ЕИБ, чрез подписан през м. декември 2006 г. меморандум между Р. България, ЕИБ и ЕБВР – в качеството и на администратор на МФК. Кредитната линия е насочена към финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници за публичния и частния сектор. Кредитната линия осигурява не само финансов ресурс (кредити, комбинирани с безвъзмездна помощ), но и техническа помощ при планиране и осъществяване на проекта.

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ в България (ФЕЕВИ) е револвиращ фонд, създаден по силата на ЗЕЕ под формата на публично-частно партньорство, като автономно юридическо лице, с цел финансиране на инвестиционни проекти за повишаване на енергийната ефективност в съответствие с приоритетите в националните дългосрочни и краткосрочни програми по енергийна ефективност, приети от Министерския съвет.

Основния капитал на ФЕЕ се формира от средства предоставени от Глобалния екологичен фонд на ООН, Правителството на Р България, средства от двустранни (правителствени) дарения и средства от други дарители, частни предприятия. ФЕЕ изпълнява функциите на финансираща институция за предоставяне на кредити и гаранции по кредити, както и на център за консултации. ФЕЕ оказва съдействие на българските фирми, общини и частни лица в изготвянето на инвестиционни проекти за енергийна ефективност. Фондът предоставя финансиране, съфинансиране или гарантиране пред други финансови институции.

Основен принцип в управлението на ФЕЕ е публично-частното партньорство. Фондът следва ред и правила, разработени с техническата помощ, предоставена от Световната банка и одобрени от Българското правителство.

www.bgeef.com

Национален доверителен ЕкоФонд (НДЕФ)

Фондът е създаден през м. октомври 1995 г. по силата на суапово споразумение “Дълг

срещу околна среда” между Правителството на Конфедерация Швейцария и Правителството на Република България. Съгласно чл. 6б, ал.1 на Закона за опазване на околната среда, целта на Фонда е управление на средства, предоставени по силата на суапови сделки за замяна на “Дълг срещу околна среда” и “Дълг срещу природа”, от международна търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ) за парникови газове, от продажба на квоти за емисии на парникови газове за авиационни дейности както и на средства, предоставени на база на други видове споразумения с международни, чуждестранни или български източници на финансиране, предназначени за опазване на околната среда в Република България. Фондът допринася за изпълнение на политиката на Българското правителство и поетите от страната международни ангажименти в областта на опазване на околната среда. Националният доверителен ЕкоФонд е независима институция, която се ползва с подкрепата на българското правителство.

Националният доверителен ЕкоФонд финансира проекти в четири приоритетни области:

- ✓ Ликвидиране на замърсявания, настъпили в миналото;
- ✓ Намаляване замърсяването на въздуха;
- ✓ Опазване чистотата на водите;
- ✓ Опазване на биологичното разнообразие.

www.ecofund-bg.org

Форми на публично-частно партньорство

Договори “до ключ” (пълен инженеринг). При този вид взаимоотношения, публичният сектор предоставя правата и задълженията на частния сектор да проектира, изгради и експлоатира съоръжение за определен период. Предмет на договора може да са инсталации за производство на енергия, системи за ефективно използване на енергията в общественения сектор, системи за контрол и мониторинг разхода на енергия и горива и други.

Финансирането на изпълнението на проекта може да се извърши изцяло от страна на публичния сектор, като частният сектор заплаща “такса” за експлоатирането, или да бъде осигурено от страна на частния сектор, като изплащането на направената инвестиция е за сметка на събирането на “такси” или други вземания.

ЕСКО договори (договори с гарантиран резултат)

ЕСКО моделът е въведен в българското законодателство с първия ЗЕЕ от 2004 г. ЕСКО компаниите се специализират в предлагането на пазара на енергоспестяващи мерки. Основната им дейност е свързана с изпълнението на пълен инженеринг за въвеждане на енергоспестяващи мерки при крайни клиенти на енергия, каквито са и общините. Този тип компании влагат собствени средства за покриване на всички разходи за реализиране на даден проект и получават своето възнаграждение от достигнатата икономия в периода, определен като срок на откупуване на първоначално направената инвестиция. За клиента остава задължението да осигури средства за годишни енергийни разходи, равни на правените от него през съответната базисна година.

Договори за енергийноэффективни услуги

Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийноэффективните услуги имат за цел комбиниране на доставката на енергия с енергоэффективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийноэффективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, сключени между задължените лица – търговци с енергия и крайни клиенти на енергия (каквито са и общините) и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в Наредба № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

Собствени средства от общинския бюджет

Възможностите за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност в рамките на общинския бюджет се ограничават до отпускане на средства за подобряване на енергийните характеристики на образователната и социалната инфраструктура и уличното осветление. При реализирането на мащабни инвестиции и финансирането на цялостни решения ролята на общинския бюджет е само допълваща спрямо общия размер на необходимия финансов ресурс.

1. Бюджетни средства на община Исперих

Ролята на общината, за реализирането на проектите по енергийна ефективност в обществената сфера, трябва да бъде водещо. Въпреки ограниченият си финансов ресурс, община Исперих трябва да заделя средства в своя годишен бюджет за дейности по енергийна ефективност (чл. 9, ал. 2 от Закона за енергийната ефективност). Най-целесъобразно ще бъде тези средства да се разходват за обследване за енергийна ефективност на сградите – общинска собственост, за проектиране, за саниране, въвеждане на енергийно ефективно улично осветление, както и за промяна на горивната база

Наличието на практическа проектна готовност ще облекчи в голяма степен усвояването на средства от съществуващите външни източници на финансиране.

2. Собствени средства на предприятията

При реализацията на проектните си идеи по енергийна ефективност, предприятията от община Исперих ще трябва да разчита на собствено участие и инициатива в инвестиционния процес. Повечето външни източници, изискват от инвеститора да осигури между 25 и 50 % от средствата за изпълнение на проекта. С оглед на гарантирания ефект, до който водят голяма част от проектите по енергийна ефективност, осигуряването на собствени финансови средства, чрез една далновидна и насочена в перспектива финансова програма на фирмите, ще повиши в голяма степен усвояването на средствата от националните и международни програми и ще допринесе за повишаване на конкурентноспособността на местната продукция.

3. Фонд "Енергийна ефективност"

По силата на Закона за енергийна ефективност (ЗЕЕ) се създава фонд "Енергийна ефективност" (глава IV от ЗЕЕ). Фондът управлява финансовите средства, предоставени за инвестиционни проекти за развитие на ЕЕ, съобразно с приоритетите, заложи в краткосрочните и дългосрочните програми по ЕЕ, приети от Министерския съвет (чл.23 ал.1 от ЗЕЕ). Средствата на фонда следва да се разходват за възмездно финансиране на

проекти за развитие на ЕЕ и гаранционна дейност по кредити от финансово-кредитни институции (чл.26 от ЗЕЕ). Фондът може да предоставя нисколихвени кредити за проекти в публичния и частния сектори и да осигурява гаранции на инвестициите.

4. Банкови заеми

Важно място в реализацията на Краткосрочната програма по енергийна ефективност на община Исперих заема банковия сектор. Наличието на свободен финансов ресурс в тези организации и гарантирания ефект до който водят повечето от проектите по енергийна ефективност, дава добри възможности за съвместно изпълнение на проекти. Може да се въведе практика за предоставяне на заеми за реализацията на общински проекти касаещи инсталирането на енергийно ефективно улично осветление, подмяна на горивната база на локалните парни централи или санирането на сгради.

5. Програми и фондове

Към споменатите по-горе източници на финансиране може да се прибавят още няколко национални и присъединителни програми, които осигуряват цялостно или частично финансиране на проекти по енергийна ефективност. По важните и значими от тях са:

- Предприятие за управление на дейностите за опазване на околната среда (ПУДООС) към Министерството на околната среда и водите (МОСВ);
- Държавен фонд "Земеделие" при Министерството на Земеделието и горите (МЗГ) за проектите в сферата на земеделието - покупка на нова техника, въвеждане на нови технологии за производство на растителна и животинска продукция (биологично земеделие и животновъдство);
- Оперативни програми които дават възможност за реализиране на проекти свързани с повишаване на ЕЕ.
- Национален доверителен екофонд - за проекти по ВЕИ;
- Програма ФАР "Трансгранично сътрудничество" на Европейската комисия;
- Социален инвестиционен фонд (СИФ) към Министерството на труда и социалната политика (МТСП), за саниране на обществени сгради и изграждане, или реконструкция на отоплителни инсталации.

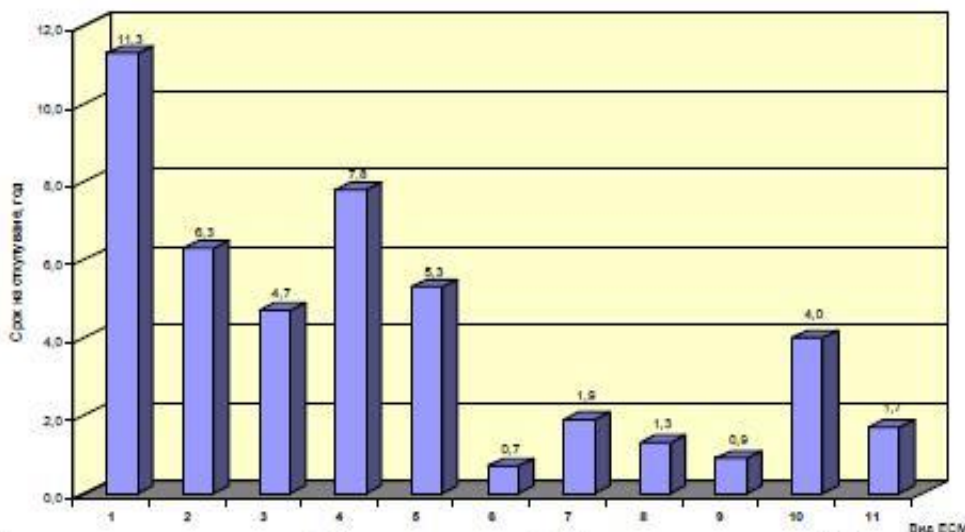
Механизмите за кандидатстване и финансиране по тези програми са посочени подробно от съответните ведомства.

8.2 ДЕЙСТВАЩИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

- Общински план за развитие на община Исперих за периода 2014 – 2020 г.;
- Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2012 – 2022 г.;

9. МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Мерките за повишаване на енергийната ефективност на територията на Община Исперих включват основно сгради, общинска собственост, като с приоритет са училищата. Препоръчва се всички сгради на територията на Общината, за които няма енергийни обследвания, да бъдат обследвани, след което според получените резултати да бъде преценено по кои Оперативни програми на европейския съюз може да се участва за получаване на безвъзмедно финансиране.

1- Изолация на външни стени; 2- Изолация на под; 3- Изолация на покрив; 4- Подмяна на дограма; 5- ЕСМ по осветление; 6- ЕСМ по абонатни станции; 7- ЕСМ по котелни стопанства; 8- ЕСМ по прибори за измерване, контрол и управление; 9- Настройки (вкл. „температура с понижение“); 10- ЕСМ по сградни инсталации; 11- Други (въвеждане на система за енергиен мениджмънт и т.н.)

Средните периоди на откупуване за най-често препоръчвани енергоспестяващи мерки са представени на горната диаграма.

За обектите, които имат енергийни обследвания е необходимо да се отграничат мерките, които са със срок на откупуване до 5 години. За тези мерки да се направят постъпки за осигуряване на безвъзмездно финансиране от Оперативните програми на Европейския съюз и съответно – да се ползват предимствата на Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ за осигуряване на мостово финансиране.

Мерките, които трябва да предприеме Общината са:

№	МЯРКА
1	Създаване на система за наблюдение и контрол на енергийното потребление в общинския сграден фонд
2	Създаване на Общинска информационна система за енергийна ефективност
3	Създаване на Общински информационен център за ЕЕ
4	Въвеждане на алтернативни системи за отопление
5	Извършване на енергийни обследвания на общинския сграден фонд
6	Енергийно обследване на системата за улично осветление на територията на общината
7	Периодична поддръжка на системата за улично осветление
8	Въвеждане на морални и материални стимули за повишаване на ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси
9	Осъществяване на мерки за енергийна ефективност чрез реализиране на проекти по различни финансови схеми, фондове и програми
10	Провеждане на периодични обучения на общинските служители, заети в областта на енергийната ефективност
11	Проучване и определяне потенциала на общината за използване на ВЕИ в сгради
12	Изграждане на инсталации за производство на енергия от ВЕИ в

	общински сгради
13	Модернизация и ефективна употреба на енергийни системи в сгради, общинска собственост

10. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Етапите на изпълнение на програмата за енергийната ефективност следва да бъдат съобразени със специфичния характер и сложността на всеки конкретен обект, както и спецификата и вида на избраните мерки, дейности и проекти. Етапите на изпълнение на програмата са:

→ *Инвестиционно намерение*

Включва извършването на определени проучвания, с които се цели да се установи дали е целесъобразно осъществяването на инвестиционното намерение, начините и мащаба на изпълнението му, както и обследване на енергийна ефективност; С оглед осъществяване на качествено енергийно планиране, общината се нуждае от създаване и поддържане на база данни за енергийната консумация и състояние на обектите, общинска собственост, с която до момента не разполага. Въз основа на събираните и актуализираните данни и информация, е възможно да се правят анализи и оценки. Тази база данни ще даде информация за състоянието на сградния фонд в общината, както и техническа информация за изходното състояние на енергийния сектор преди да започне изпълнението на Програмата за енергийна ефективност.

→ *Предварително проучване*

Осъществява се предварително проучване за състоянието на обектите, в които е предвидено да бъдат реализирани мерки и дейности за намаляване на енергийното потребление на база на енергийно обследване; Трябва да се установи текущото състояние на дадена сграда енергопотреблението и, както и да се посочат целесъобразни енергоспестяващи мерки.

→ *Инвестиционен проект*

Разработва се в зависимост от спецификата и обема на предвидените дейности; За всеки инвестиционен проект се прави оценка като се използват различни методи и показатели, дялящи се на статични и динамични.

→ *Подготовка и изпълнение на строителството*

Включва подготовка на всички необходими документи и извършване на съответните строително – монтажни работи на съответния обект; След идентифицирането на необходимите мерки, които следва да бъдат извършени, за да се повиши енергийна ефективност на даден обект, следва и етапа на строително-монтажните дейности на заложените цели. На този етап се подготвят необходимите документи и се извършва строителството.

→ *Мониторинг*

Той установява намалението на енергийното потребление след реализацията на дейностите и мерките по енергийна ефективност се извършва ежемесечно отчитане и записване на параметрите от измервателните уреди, инструктаж на техническия персонал по поддръжка на инсталациите и др.; Ефективният мониторинг изисква изграждането на автоматизирана система за събиране и обобщаване на данни, което може да се осъществява чрез приложение на съвременните информационни и комуникационни технологии. По този начин може да се направят изводи по всяко време и за всеки обект

дали средствата за енергоосигуряване се изразходват целесъобразно и дали се спазват нормативните изисквания за поддържане на микроклимата в съответната сграда.

11. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Максимално точното предвиждане за очакваните ефекти от изпълнението на дейностите, мерките и проектите ще даде възможност за цялостна технико-икономическа оценка на програмата за енергийна ефективност на Община Исперих.

Най-важните резултати, които ще се постигнат с реализирането на програмата, са следните:

- икономия на топлинна енергия;
- икономия на електрическа енергия;
- икономия на горива;
- намалени емисии парникови газове;
- икономия на средства.

За някои от мерките е възможно да се получи сравнително дълъг срок на откупуване, но в тези случаи трябва да се има предвид тяхната екологичната значимост. Освен това, е важно да се подчертае, че ефектът от реализирането на дейностите и мерките се изчислява на база на действащите в момента цени на топлинната и електрическата енергия и на горивата. Тези цени ще продължават да се повишават, вследствие на непрекъснато растящите цени на горивата на международните пазари, поради което срокът на откупуване ще бъде по-малък, в сравнение с направените изчисления. Допълнителна предпоставка за намаляване на срока на възвръщаемост на инвестициите е и бъдещата възможност за търговия на спестени емисии на парникови газове.

Освен горните практически резултати, изпълнението на програмата за енергийна ефективност ще доведе до:

- опазване на околната среда;
- забавяне на процеса на изчерпване на природните енергийни ресурси;
- подобряване на условията и стандарта на живот на хората;
- диверсифициране на енергийните доставки и намаляване на зависимостта на крайните клиенти от цените на горива и енергии;
- създаване на нови пазарни възможности за търговци (производители, фирми за услуги и т.н.) и разкриване на нови работни места;
- създаване на конкуренция между основните енергийни доставчици и по-голяма сигурност на доставките;
- подпомагане постигането на устойчиво развитие и подобряване на показателите на околната среда, свързано с изпълнение на поетите задължения от Република България по Протокола от Киото към Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата, ратифициран от Народното събрание със закон от 16.03.1995 г.

12. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ

Процесът на наблюдение изпълнението на програмата за енергийна ефективност се осъществява от АУЕР. Съгласно ЗЕЕ областните и общински администрации имат задължението ежегодно да изпращат попълнени отчети за напредъка по изпълнението на програмата по енергийна ефективност до АУЕР.

Наблюдението и изпълнението на общинските програми по енергийна ефективност ще се извършва от съответните специализирани структури сформирани по силата на

Закона за енергийната ефективност. За общините тази структура е общинския съвет по енергийна ефективност, а за областта като цяло Областния съвет по енергийна ефективност. Експертната функция на първия определя неговата активна роля както в самото изготвяне на общинските програми, така и за тяхното изпълнение и наблюдение на изпълнението. Областният съвет по енергийна ефективност със своя консултативен характер ще акцентира върху оценяването на конкретното изпълнение и даването на препоръки и насоки за работа.

С цел улесняване на процеса на наблюдение и оценка до двата вида специализирани звена ще трябва да достига следната информация:

Оптимизиране на обема и повишаване достоверността на набираната статистическа информация - активна роля в този процес ще играят всички обществени и частни организации планирали и реализирали мерки по енергийна ефективност в община Исперих. Периодично същите ще представят наличната информация на определените за това експерти в административните структури (областна и общински), както и резултатите от изпълнението и ефектите от програмите по ЕЕ в общината. Този вид информация ще бъде предоставяна на съвета по енергийна ефективност след изготвянето на отчети за изпълнението на съответните програми. Тя ще бъде водеща при определянето на бъдещата политика по енергийна ефективност в община Исперих.

Оптималното осъществяване на дейностите по наблюдение и оценка на изпълнените или нереализирани цели от настоящата програма, ще позволи до голяма степен да се води успешна общинска политика по енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници.

Процесът по наблюдение и контрол изисква формулирането на ясни, точни, конкретни, измерими и лесни за отчитане показатели за успешна реализация на Програмата, които да бъдат одобрени от общинската администрация. Примери за такива показатели са посочените по-долу:

- Постигане на формулираните качествени и количествени цели и задачи на програмата;
- Създаване на условия за повторемост и мултиплициране на резултатите от осъществени добри практики от реализираната програма;
- Въздействие на изпълнената програма върху други области, свързани с планирането и развитието на Общината;
- Ефикасност и ефективност на управлението на програмата.

Мерки за повишаване на енергийната ефективност, очаквани резултати и индикатори за тяхното измерване:

Таблица 16 Мерки за повишаване на енергийната ефективност, очаквани резултати и индикатори за тяхното измерване:

№	Мярка	Очаквани резултати	Индикатори за резултати	Мярка единица на индикатора	Целева стойност на индикатора	Източници на финансиране за индикаторите
1.	Извършване на енергийни обследвания и сертифициране на обекти, общинска собственост и общинското улично осветление	Извършени енергийни обследвания на сградите общинска собственост;	Брой сгради със завършени актуални Енергийни обследвания;	брой		Резюмета и доклади от извършени енергийни обследвания на сгради;
		Определяне на енергийните характеристики на сградите;				
		Идентифицирани мерки за подобряване на енергийната ефективност на сградите;				
		Извършено енергийно обследване на системата за улично осветление на територията на общината;				
		Определяне на енергийните характеристики на общинската мрежа за улично осветление;	Брой извършени енергийни обследвания на системата за улично осветление на територията на общината.	брой	Понастоящем не е извършвано обследване на системата за улично осветление.	Резюме и доклад от извършено енергийно обследване на системата за улично осветление на територията на общината.
		Идентифицирани мерки за подобряване на енергийната ефективност на общинската мрежа за улично осветление				
2.	Прилагане на мерки за енергийни спестявания в обекти общинска собственост	Намаляване на потреблението на енергия от обектите	Брой обновени обекта	брой		Технически и работни проекти; Протоколи; Актове за въвеждане на мерките в експлоатация
		Повишаване на комфорта на обитаванена обектите	Количество спестена енергия			
		Увеличаване на живота на обектите	Количество спестени емисии			
		Постигане на общинските цели за енергийна ефективност	Количество спестени емисии			
3.	Привличане на инвестиции и реализиране на мерки за ЕЕ чрез финансиране на проекти по различни финансови схеми	Повишаване на ЕЕ на сградите общинска собственост;	Брой реализирани проекти в областта на ЕЕ.	брой	2 бр. реализирани проекти в областта на ЕЕ	Документация на реализираните проекти
		Придобиване на опит и изграждане на административен капацитет за управление на проекти в областта на ЕЕ.				

4.	Прилагане на енергиен мениджмънт в обекти, бщинска собственост	Оптимално потребление на енергия от обектите общинска собственост	Брой обекти с реализиран енергиен мениджмънт	брой	Понастоящем енергиен мениджмънт в обекти-общинска собственост не се осъществява.	Документи от изпълнителя на енергиен мениджмънт; Доклад ; Протоколи
		Осигуряване на необходимия топлинен комфорт с минимално възможни разходи				
		Наличие на база данни за потреблението на енергия и възможност за гъвкаво планирана доставка				
5.	Организиране и провеждане на информационни дни, семинари, курсове и обучения с цел повишаване познанията и културата на гражданите и бизнес сектора в областта на ЕЕ и ВИЕ	Повишаване на информираността и познанията на гражданите относно ЕЕ и използването на ВЕИ.	Брой проведени информационни кампании.	брой	Понастоящем такива форми не са провеждани.	Приложени покани и обявления
6.	Провеждане на обучения за служителите в администрацията в областта на ЕЕ и ВИЕ и Управлението, изпълнението и реализацията на такъв тип проекти	Повишаване на опита и познанията на общинските служители, заети в областта на ЕЕ.	Брой проведени обучения;	брой	2 бр. проведени Обучения	Справки за проведени информационни кампании; Снимки; Статии и публикации в меди.
7.	Създаване на система за наблюдение и контрол на Енергийното потребление в общинския сграден фонд	Създадена система за наблюдение и контрол на енергийното потребление в общинския сграден фонд;	Брой системи за наблюдение и контрол на енергийното потребление в Общинския сграден фонд;	брой	Понастоящем такава система няма.	Приемо-предавателен протокол за разработена система за наблюдение и контрол на енергийното потребление в общинския сграден фонд; Фактури за количеството консумирана енергия.
		По-добро управление на енергийното потребление в сградите общинска собственост.	Спестено количество енергия;	кВтч		
		Възможност за наблюдение и контрол в реално време;	Спестени разходи за енергия.	Лв.		
8.	Създаване на Общинска Информационна система за Енергийна ефективност	Създадена Общинска информационна система за енергийна ефективност;	Брой информационни системи за енергийна ефективност.	брой	Понастоящем такава система няма.	Приемо-предавателен протокол за разработена Общинска информационна система за енергийна ефективност
		Подобряване качеството на общинското енергийно планиране				
9.	Създаване на Общински	Подобряване на информираността на гражданите по въпроси,	Брой създадени общински	брой	Няма център за ЕЕ на територията на	Статии и публикации в меди; Снимки.

	информационен център за ЕЕ	свързани с центрове по ЕЕ	информационни		Община Исперих.	
10.	Въвеждане на морални и материални стимули за повишаване на ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси	Повишаване ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси.	Общо намаление на крайното потребление на енергия и ресурси;	MWh спестено количество енергия;	100 т.н.е.	Статистическа информация;
			Изпълнени проекти за повишаване на ЕЕ в обекти частна собственост.	брой изпълнени проекти	4 бр. реализирани проекти в областта на ЕЕ	Документация на реализираните проекти
11.	Сътрудничество с други общини, които имат повече опит в областта на ЕЕ и ВЕИ и обмяна на опит и мултиплициране на резултати и добри практики	Повишаване ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси.	Брой проведени срещи между общините.	брой	Срещи с други общини не са провеждани.	Справки за проведени срещи; Снимки; Статии и публикации в медиите, както и на официалните сайтове на общините. Протоколи.
12.	Проучване и определяне потенциала на общината за използване на ВЕИ в сгради	Повишаване ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси.	Брой извършени проучвания.	брой	1бр. направено проучване	Изготвен документ за определяне на потенциала на общината за използване на ВЕИ в сгради

13. ОЦЕНКА НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ

При изпълнението на мерките за енергийна ефективност ще се постигнат следните ефекти:

- икономически – икономии в бюджета и възможност за пренасочването на тези средства
- екологичен - прилагането на енергоефективни мерки води пряко и косвено до положителни ефекти по отношение на екологията основно чрез пестенето на енергия от там и разходите за производството ѝ и т.н.
- повишаване качеството на общинските услуги - с реализацията на мерките за енергийната ефективност ще се подобрят общинските услуги, предимно в подобряване комфорта, качеството на отоплението в сградите.
- допълнителни ефекти - основни допълнителни ефекти след прилагане на мерките за енергийна ефективност ще бъдат изразени в:
 - ✓ намаляване заболяемостта и повишаване на трудоспособността вследствие подобрения комфорт в сградите;
 - ✓ спестяване на средства за енергия и насочването им за други мероприятия.
 - ✓ стимулиране и мотивиране на позитивно отношение към проблемите на енергийната ефективност.
 - ✓ обществено одобрение на политиката на общината в тази насока.

14. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

В съответствие с чл. 12, ал. 7 от ЗЕЕ изпълнителният директор на АУЕР утвърждава образец на отчет за изпълнението на дейностите и мерките от програмите по енергийна ефективност. Изготвените отчети се представят на хартиен и магнитен носител в АУЕР не по-късно от 1 март и се публикуват на интернет страниците на съответните държавни и местни органи.

15. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Високата енергийна наситеност на единица произведена продукция в България, лошата топлоизолация на битовите и обществени сгради и липсата на традиции в усвояването на възобновяемите енергийни източници, са предпоставките, които налагат високите темпове на развитие в тази сфера. Реализирането на националната политика по енергийна ефективност, транспонирана в Закона за енергийната ефективност, е приоритет, който ще окаже положително въздействие върху редица аспекти на социално – икономическото развитие и опазването на околната среда в страната - в частност община Исперих.

Въвеждането на енергийнонеэффективни технологии за производство ще повиши конкурентноспособността на българската икономика, използването на възобновяеми енергийни източници в битовата и обществена сфера както и подобряването на топлинната изолация на сградите и оптимизирането на отоплителните системи - ще занизжи енергийните разходи и ще намали натиска върху местния енергиен пазар. Същевременно ефектите върху околната среда ще бъдат значителни по отношение на нивото на парниковите газове, замърсяването на атмосферата с оксиди и опазването на почвите и водите.

Цялата тази съвкупност, от взаимнозависими фактори и елементи на антропосферата, са определящи за жизнения стандарт на населението. Тяхното разумно и научно обосновано управление е гаранцията за устойчиво бъдещо развитие.

Изготвянето на общинските програми по енергийна ефективност е задължителна част от държавната политика в тази област и налага участието на съответните регионални и местни структури. Разработването на програми и изпълнението на предвидените в тях

проекти е част от регионалната политика за устойчиво развитие. С общинските програми за енергийна ефективност се цели да се повиши ефективността на използване на енергийните ресурси: да се намалят енергопотреблението и вредните емисии в атмосферата; да се осигури здравословната среда чрез подобряване на микроклимата; да се създадат предпоставки за финансиране на мероприятията за енергийна ефективност; енергийната ефективност да стане една от приоритетните общински дейности.

Програмата за енергийна ефективност на **Община Исперих** за периода 2017 – 2022 г. е стратегически документ с отворен характер. Той може да бъде усъвършенстван, допълван, променян и изменян на база промени в нормативните документи на национално ниво, както и установените резултати, нуждите и финансовата възможност на Общината.